

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

**POUTO A POUTA:
SOUVISLOST VZTAHOVÉ VAZBY
S BEZPEČNOSTNÍMI ASPEKTY
BDSM**

ATTACHMENT AND CUFFS: THE CONNECTION OF
ATTACHMENT WITH SAFETY ASPECTS OF BDSM

Bakalářská diplomová práce

Autor: **Nela Haluzová**
Vedoucí práce: **Mgr. Lucie Hartmannová**

Olomouc

2023

Děkuji své vedoucí Mgr. Lucii Hartmannové za její metodologické vedení, nedocenitelné postřehy, laskavý přístup a za to, že se se mnou pustila do neprobádaných vod. Děkuji PhDr. Danielu Dostálovi, Ph.D. za jeho statistické rady. Děkuji Tomášovi a Valerii, kteří kontrolovali každý můj řádek. Děkuji mému respondenstvu a zejména mému pilotnímu vzorku za jejich otevřenost v tak citlivém tématu. Děkuji mé rodině, která si vyslechla o BDSM nejen jeden nedělní oběd a k dotazům na mou bakalářskou práci od dalšího příbuzenstva se stavěla statečně.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Souvislost vztahové vazby s bezpečnostními aspekty BDSM“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 20.3.2024

Podpis

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
	OBSAH	3
	ÚVOD	5
	TEORETICKÁ ČÁST	7
1	BDSM	8
1.1	Vymezení termínu BDSM.....	8
1.2	Formy realizace BDSM	10
1.2.1	BDSM jako realizace sexuální variace.....	10
1.2.2	BDSM jako realizace serious leisure	12
1.3	Bezpečnostní aspekty BDSM	13
1.3.1	Souhlas	14
1.3.2	Vyjednávání.....	16
1.3.3	Stopka.....	17
1.3.4	Aftercare	18
1.3.5	Bezpečnostní funkce BDSM komunity.....	18
1.3.6	Komunitní bezpečnostní zásady	19
2	Vztahová vazba	21
2.1	Vymezení vztahové vazby.....	21
2.2	Východiska teorie vztahové vazby	23
2.3	System vazebného chování.....	24
2.3.1	Vrozený behaviorální systém	25
2.3.2	Funkce vztahové vazby	26
2.3.3	Vnitřní pracovní modely.....	26
2.4	Vztahová vazba v dospělosti	28
2.4.1	Dimenze dospělé vztahové vazby	29
2.4.2	Typy vztahové vazby v dospělém věku	30
3	Vztahová vazba, sexualita a BDSM	32
3.1	Vztahová vazba a sexualita.....	32
3.2	Vztahová vazba a BDSM	34
	VÝZKUMNÁ ČÁST	37
4	Výzkumný problém	38
4.1	Cíle výzkumu.....	40
5	Typ výzkumu a použité metody	41
5.1	Testové metody.....	41
5.1.1	Experience in Close Relationships (ECR).....	42
5.1.2	Dotazník vlastní konstrukce – Vyjednávání a souhlas v BDSM.....	43

5.2	Formulace hypotéz ke statistickému testování	46
6	Sběr dat a výzkumný soubor	47
6.1	Sběr dat.....	47
6.2	Výzkumný soubor	47
6.3	Pilotní studie	50
6.4	Etické hledisko a ochrana soukromí	51
7	Práce s daty a její výsledky	53
7.1.1	Ověření psychometrických kvalit dotazníku vlastní konstrukce	55
7.2	Ověřování platnosti stanovených hypotéz.....	58
7.2.1	Souvislost mezi dimenzemi ECR s faktorem souhlas.....	58
7.2.2	Souvislost mezi dimenzemi ECR a faktorem stopka	59
7.2.3	Souvislost mezi dimenzemi ECR a faktorem vyjednávání	59
7.2.4	Souvislost mezi faktory dotazníku VS v BDSM a příslušností	60
7.3	Výsledky ověření platnosti statistických hypotéz.....	63
8	Diskuze.....	64
9	Závěr	70
10	Souhrn	71
LITERATURA		74
PŘÍLOHY.....		89

ÚVOD

Sexualita jedince je komplexní vícevrstvý jev a přirozená součást lidského bytí. Nabírá různých forem a proplétá se se vztahovostí, ale i dalšími složkami života. Přestože je klasická představa sexu vykreslována jako něco, co se děje za zavřenými dveřmi ložnice a není radno o tom přílišně diskutovat, čím dál více se zvedá vlna zájmu o to vést konverzace o sexuálních potřebách, prožitcích a tužbách. Jako společnost postupně odkládáme kabát studu ohledně sexuality a sexu a vnímáme obojí mnohem barvitěji a diverzněji než doposud. Stejně jako cokoli jiného i sex s sebou nese rizika, která pro většinu lidí mohou představovat např. pohlavně přenosné choroby či nechtěné těhotenství. Stále aktuálnější a skloňovanější tématem se stává souhlas, jehož absence je sama o sobě riziková, ale jehož síla dokáže sejmut stigma a odér patologie i z na první pohled neobvyklých praktik. Celý text je proložen tématy sexuální různorodosti, riziku i souhlasu, jelikož se v této bakalářské práci budu pokoušet rozšířit debatu o sexualitě o další její rovinu – BDSM praxi.

V současnosti zájem o BDSM stoupá, což prokazuje nejen zobrazení v populární kultuře, ale i exponenciální nárůst akademického zkoumání v této oblasti, který se již neorientuje pouze na jeho klasifikaci či etiologii (De Neef et al., 2019). Přestože byly podniknuty významné kroky k odstranění stigmatu, tento proces je stále ve svém zárodku. Podobným způsobem se zbavovali patologického narativu LGBTQ+ lidé, kteří byli v minulosti taktéž vnímáni jako menšina, která nenaplnuje konvenční společenské normy. Mezery jsou zejména v poskytování zdravotnické péče (Hansen-Brown & Jefferson, 2023), vyloučení praktikujících ze společnosti, skryté násilí uvnitř komunit a ztížená komunikace s autoritami (Jozífková, 2016).

Často se předpokládá, že velké procento BDSM praktikujících prožilo rané a/či sexuální trauma (Ten Brink et al., 2021). Ovšem žádný z novodobých výzkumů tuto tezi nepotvrdil (Brown et al., 2019; Connolly, 2006; Richters et al., 2008; Wismeijer & Van Assen, 2013). A co je více, univerzální charakteristikou BDSM interakcí je souhlas jakožto hlavní zásada jeho praktikování (Pitagora, 2013). BDSM komunita vzdělává své členy v tématu důležitosti souhlasu a udržuje dialog, jak jej respektovat či udržovat (Graham et al., 2016). Právě tato specifická mě přivedla k otázce: pokud je tedy rozdělení vztahové vazby stejné mezi lidmi praktikujícími i neprotikujícími BDSM a souhlas je každým pojímán

individuálně, na jakém základě se budou lišit přístupy k němu a dalším BDSM bezpečnostním aspektům se souhlasem spojeným?

Teorie attachmentu je koncept, který si díky své komplexnosti už přes 50 let drží v psychologii své pevné místo. Pomocí této teorie nahlížíme na porozumění nejen raného sociálního vývoje, ale i vztahů v dospělosti (Schaffer, 2004). Na základě pracovních vzorců vztahové vazby si vytváříme vztahy s okolním světem, které pak zrcadlíme vůči sobě, a tak si vytváříme jedinečný vztah k vlastní osobě (Bartholomew & Horowitz, 1991). Systém vztahové vazby je nejstarší ze tří behaviorálních systémů, které utváří dospělou lásku. Hraje klíčovou roli při formování fungování dalších dvou systémů – pečujícího a sexuálního (Bowlby, 2023; Hazan & Shaver, 1987).

Souvislost mezi vztahovou vazbou, sexualitou a BDSM je tedy nasnadě. Tato bakalářská práce se zabývá právě spojením vztahové vazby a BDSM, přesněji jeho specifickými bezpečnostními aspekty. Jejím výzkumným cílem je ověřit, zda existuje vztah mezi dimenzemi vztahové vazby – vyhybavostí a úzkostností a bezpečnostními aspekty BDSM, které budeme rozvádět nejprve v teoretické části práce a později operacionalizovat v části výzkumné. Dále budeme sledovat propojenost bezpečnostních aspektů s příslušností k BDSM komunitě. Rozhodla jsem se zaměřit na co nejspecifičtější skupinu, nikoli jen na zobecňování většiny, a to na ženské a nebinární BDSM praktikující. Zapojením nebinárních osob a trans žen do výzkumu byla podpořena inkluze a celistvost obrazu feminní sexuální zkušenosti.

Výsledky, které prezentujeme, mohou být využitelné nejen pro samotné praktikující, kterým mohou být vodítkem při evaluaci jejich obezřetného (risk-aware) přístupu k BDSM hrám. Mohou také sloužit jako podklad pro další vědecké zkoumání souhlasu nejen v kontextu BDSM, ale také v jiných sexuálních menšinách či většinové populaci. Dále vidím přínos pro terapeutickou, klinickou a poradenskou praxi, jelikož předsudky ohledně kinku a BDSM panují i mezi odborníky a odbornicemi na duševní zdraví (Sprott et al., 2023).

V první části práce poskytneme teoretické poznatky ohledně BDSM, vztahové vazby a jejich vzájemného průsečíku díky aktuálním studiím. V druhé části nejprve předestřeme výzkumný problém a poté budou data kvantitativně prověřována a interpretována.

TEORETICKÁ ČÁST

1 BDSM

V této kapitole bude vymezen pojem BDSM a rozdělen v kontextu motivací k realizaci. Stěžejní částí této kapitoly jsou bezpečnostní zásady BDSM a proces a charakteristiky souhlasu, které poskytují podklad pro empirickou část.

1.1 Vymezení termínu BDSM

BDSM je konsenzuální výměna moci, která je prováděna s cílem prožití potěšení (Weiss, 2015). Pod akronymem BDSM nalezneme 3 dvojice termínů, vymezující aktivity pro něj typické. Jsou to:

- B&D jako bondáž a disciplína
- D/s jako dominance a submise
- SM jako sadismus a masochismus

Přestože je BDSM vědecky probádaným pojmem, nebyla nalezena univerzální akademická definice. Ranou laickou definici BDSM poskytuje Wiseman (1996): „BDSM je vědomé užití psychologické dominance a submise, a/nebo fyzického svazování, a/nebo bolesti, a/nebo související praktiky způsobem bezpečným, legálním a souhlasným s cílem prožití erotického vzrušení či osobního růstu.“

Podobně jej Williams (209, s. 2008) definuje jako „rozmanitý soubor erotických praktik, které se zaměřují na výměnu moci mezi účastníky a/nebo intenzivní fyzický prožitek s cílem prožít bezpečný a příjemný zážitek.“ Zdůrazňuje přitom, že se jedná o široké spektrum aktivit.

Sexuální zájmy a praktiky, které obsahuje BDSM, mohou být tělesného či psychického charakteru. Aktivity jako bondáž mohou být kombinací obou faktorů (Weiss, 2015). V jeden moment může být vykonávána jedna či více aktivit. Může být přítomna dominance a submise bez sadomasochismu a naopak. Bondáže nemusí obsahovat sadomasochismus ani dominanci a submisi (Jozífková, 2016).

Varianty praktikování se individuálně odlišují a kombinace praktik v rámci jedné interakce či vztahu jsou nepřeborné. Praktikující experimentují s intenzitou a frekvencí sexuálních aktivit a tím vytvářejí jedinečné heterogenní profily zájmu (De Neef et al., 2019).

Nelze vymezit přesný seznam aktivit a jejich intenzity, které bychom mohli označit za BDSM. Vzniká zde prostor pro debaty a rozdílný diskurz v řadách praktikujících i akademické veřejnosti (Řezníčková, 2018). Za BDSM aktivity můžeme označit jednoduše ty, které za BDSM aktivity označují členové komunity a praktikující BDSM (Weiss, 2006).

Určitě není překvapením, že s nekonvenčními sexuálními aktivitami se pojí společenské stigma. Z důvodu rozlišení sadistického či masochistického nekonsenzuálního násilí od BDSM je právě tento akronym společně se zkratkou SM komunitou preferován. Zkratka SM referuje nejen k tělesným praktikám, ale také k celé BDSM scéně (Weiss, 2015), životnímu stylu, subkultuře a jedincům, kteří v ní participují (Holt, 2016). Stejně tak zaměnitelně používá zkratku a akronym Wiseman (1996). Musíme upozornit, že přestože jsou často používány zaměnitelně, BDSM má širší význam než sadomasochismus (Brown et al., 2019).

Nadřazeným pojmem pro BDSM je kink. Shahbaz a Chirinos (2016) jej definují jako normě se vymykající sexuální chování. Kink obsahuje širší spektrum aktivit než pouze BDSM, ale zahrnuje v sobě také fetišismus, voyeurismus, exhibicionismus a role play (Pitagora, 2016). Slangovým opakem kinku je *vanilla* či tzv. vanilkový sex (Weiss, 2015).

Fetiš je záliba v tělesné části, objektu či chování, které není inherentně sexuální, ale vyvolává individuální sexuální prožitek. Typicky fetiš zahrnuje druhy oblečení či bot, materiály jako hedvábí či latex a v neposlední řadě i činnosti jako kouření tabákových výrobků (Harrison & Murphy, 2022)

Fetišismus byl definován v mezinárodní klasifikaci nemocí ve verzi 10. Ovšem z 11. verze (aktuálně stále překládané ICD – 11) byl vyňat (World Health Organization, 2019), jelikož nezpůsobil distres ani škody. Byl definován závislostí na neživém objektu jako podnětu pro sexuální vzrušení a uspokojení (Reiersøl & Skeid, 2006). O fetišismu mluvíme v souvislosti se sexuální variací (Jozífková, 2011).

Oba pojmy – fetish i kink, jsou často používány k popisu BDSM praktik. Zajímavý je jejich původ. Fetiš, kromě něj také sadismus a masochismus, pocházejí z medicínských a psychiatrických slovníků. Na druhou stranu slovo kink má kořeny v komunitách sexuálních menšin (Ortmann & Sprott, 2012).

1.2 Formy realizace BDSM

Na BDSM aktivity a s nimi pevně provázané sadomasochistické sexuální praktiky, a motivaci k nim lze nahlížet různě. Incentiva může být sexuální, ale také nesexuální. Praktikování může být příležitostné nebo považováno za součást identity (Kolmes et al., 2006; Wiseman, 1996). Nebyl ustálen odborný diskurz, zda zájem o BDSM konceptualizovat jako *serious leisure* (seriózně trávený volný čas) či formu sexuální orientace (Sprott et al., 2023) či sexuální variaci (Weiss, 2017).

Řezníčková (2018) rozděluje osoby provozující sadomasochistické aktivity na dvě skupiny – lidé se sexuální variací a lidé, kteří mají absenci sexuální variace. Motivace k realizaci BDSM může pramenit z touhy uspokojit sexuální variaci, z touhy k experimentování i provádění hobby a z obojího společně. I přes rozdělení na dvě perspektivy je třeba zdůraznit, že jedinci se sexuální variací mohou realizovat BDSM i za účelem benefitů, které přináší právě volnočasový a komunitní charakter her a scén.

Než přejdeme k zásadnímu tématu bezpečnostních zásad BDSM, představíme dva pohledy na tento fenomén a další poznatky s nimi spojené. Zprvu se budeme soustředit na sexuální a klinickou rovinu, dále dekonstruujeme nahlížení na BDSM čistě jako sexuální záležitost. Tento pohled spojujeme s vykonáváním BDSM jako *serious leisure*, tedy hobby.

1.2.1 BDSM jako realizace sexuální variace

V minulosti byly k popisu nestandardního sexuálního chování používána slova jako parafílie či deviace, která s sebou nesou negativní konotaci. Aktuálně je preferován termín sexuální variace (Weiss, 2017) či menšinová sexuální variace (Řezníčková, 2018). Kolářský (2008) zdůrazňuje myšlenku, že menšinová sexualita není nutně poruchou zdraví. Termín sexuální variace má být podle něj užíván pro kterýkoli typ sexuální orientace.

Přestože samotné BDSM není sexuální variací, ale označením aktivit, v praktikách typických pro akronym se skrývají sexuální variace jako sadomasochismus a fetišismus (Řezníčková, 2018).

BDSM lze kromě sexuální variace pojímat taktéž jako alternativní sexuální chování (Jozífková, 2011), sexuální orientaci (Gemberling et al., 2015) nebo sexuální identitu (De Neef et al., 2019). BDSM je komplexní a diverzní jev, který je na úrovni chování, atrakce a identity porovnatelný se sexualitou gayů, leseb a bisexuálních osob (Gemberling et al., 2015).

Moser (1989) za sadomasochistické zájmy označuje takové, při nichž jsou udělovány či přijímány stimuly způsobující psychickou nebo fyzickou bolest. Autor podotýká, že přestože se aktivita může jevit jako bolestivá okem pozorovatele, příjemce ji nemusí takovým způsobem prožívat. Řezníčková (2018, str. 14) za sadistické aktivity považuje ty, které „mají za cíl vyvolání sexuální vzrušení prostřednictvím dominance, kontroly, působení fyzického nebo psychického utrpení. Prostřednictvím odevzdání se, vlastním ponížením či utrpením“ označuje masochismus. V případě výskytu obou typů aktivit u jedince hovoříme o sadomasochismu. Aktivity mohou být předehrou, vyvolávat orgasmus či zcela nahradit sexuální akt.

Sadomasochismus provozovaný v rámci BDSM je nutno odlišovat od sadismu či/a masochismu, který je nekonsensuální (Fedoroff, 2008). BDSM pomyslně, ale jasně zobrazuje hranici mezi donucováním a souhlasem (Pitagora, 2013). Stejně jako je souhlas hranicí mezi znásilněním a dobrovolným sexem, souhlas je hranicí odlišující BDSM od patologického násilí (Moser & Kleinplatz, 2007).

Pojetí sadomasochismu se začíná proměňovat v rovině klinické diagnostiky. Již v roce 2009 byl ve Švédsku vyjmut z ICD – 10 a rok poté následovalo Norsko, Finsko a Island. Odstraněny byly i fetišismus a fetišistický transvestitismus. Tento krok vpřed je považován za milník v lidských právech a sexuálním osvobození (Skeid, 2018). Kritiku 4. verze DSM přispívající k depatologizaci sepsali Moser a Kleinplatz již v roce 2006. V tuzemsku se negativním dopadům ponechávání neporuchového sexuálního chování na seznamu duševních chorob věnovala Jozífková od roku 2011.

Dále nastala změna v nové verzi MKN – aktuálně nepřeložené ICD-11. V 10. revizi (Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2018) byl sadomasochismus zařazen mezi poruchy sexuální preference, která spadá do poruchy chování a osobnosti dospělých. Ve stejné kategorii byly zařazeny i fetišismus a fetišistický transvestitismus, které ICD-11 již neobsahuje.

V ICD-11 je sadomasochismus nahrazen *Paraphilic disorder involving solitary behaviour or consenting individual*. Aby mohla být porucha diagnostikována, musí jedinec prožívat distres, který nepramení z odmítnutí nebo strachu z odmítnutí ostatními, a také musí být přítomný risk zranění nebo smrti. Dále v nové klasifikaci nalezneme *Coersive sexual sadism disorder* a *Other paraphilic disorder involving non-consenting individuals*. Tyto dvě poruchy se svou podstatou soustředí na neudání souhlasu a donucování (World Health

Organization, 2019). Dvě poslední udané poruchy nelze spojovat s BDSM, které je ze své podstaty konsensuální.

V nejnovějším DSM-5 najdeme, že zapojení se do BDSM praktik nutně jedince nekvalifikuje k diagnóze parafilické poruchy, pokud daný jedinec neprožívá distres, narušení v sociální, pracovní či jiné důležité oblasti nebo praktiky provozuje s osobou, která neudělila souhlas. V manuálu je také je definován masochistický a sadistický sexuální zájem, který není vnímán jako patologický (American Psychiatric Association, 2013).

Weiss (2017) uvádí, že formu realizace, kde se sadomasochistické aktivity odehrávají se vzájemným souhlasem partnerů, s komplementárními potřebami a bez pocitů viny, označuje česká literatura za partnerský sadomasochismus. Řezníčková (2018) tvrdí, že termíny sexuální zájem popsany v DSM-5 a partnerský sadomasochismus korespondují.

Existují lidé, kteří praktikují aktivity typické pro partnerský sadomasochismus a BDSM, ale termín BDSM nepoužívají (Výborná, 2023). Můžeme tedy rozlišovat identifikaci s BDSM aktivitami od „pouhého“ praktikování partnerského sadomasochistického sexu, který „může být ve své mírné formě doporučován jako zpestření partnerského sexu“ (Jozífková, 2011, s. 1). Ve shrnutí, praktikování BDSM aktivit nutně neznamená ztotožňovat se s komunitou či menšinovou sexuální variací.

1.2.2 BDSM jako realizace serious leisure

Další možná konceptualizace pojímá BDSM jako serious leisure, tedy seriózně trávený volný čas (Sprott et al., 2023). Na aspekt osobního růstu v BDSM, na který upozornil již Wiseman (1996), navázala Newmahr (2010), která jako první BDSM zarámovala jako serious leisure. Tyto práce daly podklad pro Sagarina et al. (2015), kteří se věnovali porovnávání BDSM s extrémními rituály a potvrdili tím důležitost nesexuální roviny a volnočasového charakteru BDSM.

Stejně jako je tomu i u jiných více společensky přijímaných zájmových aktivit, k praktikování BDSM je třeba určitých schopností a dovedností, finančních výdajů a sociálního kapitálu (Newmahr, 2010). Podobně jako u extrémních rituálů musí být i při BDSM dodržována bezpečnostní pravidla (Sagarin et al., 2015). Dalším společným prvkem je vlastní terminologie (Williams, 2009). Tvrzení, že seriózní volnočasovou aktivitu na rozdíl od příležitostné volnočasové aktivity lze rozvíjet v plnohodnotném povolání

(Stebbins, 2008) lze aplikovat i na BDSM (Newmahr, 2010). BDSM lze pojímat také jako životní styl (Williams, 2009).

Pro zájmové i BDSM aktivity je typický stav flow, který se v BDSM projevuje u sadistických a/či dominantních jedinců neboli tops (Sagarin et al., 2015). Flow je stav přinášející uspokojení a nadšení spojené s optimálním výkonem, při kterém člověko tělo či mysl dosahuje limitů (Csikszentmihalyi, 2022). Na druhou stranu bottoms (osoby masochistické a/či submisivní) prožívají stav přechodné hypofrontality, kdy není prefrontální kůra dočasně krevně zásobena a dochází k poklesu kognitivních funkcí a zároveň pocitu zpřítomnění a klidu (Dietrich, 2003). K tomuto dochází při prožívání *subspace* – změněného duševního, emocionálního a fyzického stavu (Pitagora, 2017). Charakterizujeme jej „aktivací sympatického nervového systému, vyloučení endorfinů a epinefrinu a následným období neverbální hluboké relaxace“ (Pitagora, 2017, s. 46). Chemické a krevní změny vytvářejí pocit vznášení se či létání (Nichols, 2014).

Nejen BDSM aktivity, ale také celkové vnímání sexuality může být pojímáno volnočasovou optikou. Sexuoložky Kleinplatz a Diamond (2013) našly souvislosti v prožívání intenzivních emocí, flow a transcendence. Tyto stavy hlubokého prožívání můžeme aplikovat i na BDSM (Williams, 2009).

V neposlední řadě je prožitek z BDSM praktikujícími respondenty popisován jednoduše jako zábavný, hravý, spirituální, svobodný únik s přílivem endorfinů (Taylor & Ussher, 2001). Řezníčková (2016) mezi benefity řadí pozitivní vliv na partnerství, redukci stresu a hlubší poznání sebe i partnera. Nelze zapomenout také na terapeutický potenciál (Andrieu et al., 2019) a vyšší míru sexuální a partnerské spokojenosti (Strizzi et al., 2022).

1.3 Bezpečnostní aspekty BDSM

Názory stigmatizující BDSM jej popisují jako morálně i sociálně nedobré nebo si jej spojují s nekonsensuálním násilím (Yost, 2010). V této kapitole uvedeme bezpečnostní mechanismy a zásady, které vyvrací tato mylná přesvědčení, ovšem primárně slouží členům komunity i komunitě samotné. Dále představíme charakteristické bezpečnostní poučky, které jsou mezi členy edukativně předávány, a jejich možné limity.

V BDSM je zásadní prioritou bezpečnost (Řezníčková, 2018). Bezpečí musí být duševní, emoční i tělesné (Newmahr, 2008). Do praxe proniká zejména ve formě souhlasu,

projednání limitů a vyjednávání (Wiseman, 1996). Ochrana je zajištěna také prostřednictvím získaných kompetencí a dovedností (Holt, 2016).

Komunity jsou místem, kde se nově příchozí dozívají více o tom, jak bezpečně vstupovat do hry a přistupovat k souhlasu (Dunkley & Brotto, 2020). Tématu jsou věnovány workshopy, přednášky, knihy a další edukativní materiály za účelem podporování bezpečí při praktikování (Weiss, 2015).

1.3.1 Souhlas

Koncept a praktikování souhlasu odlišuje BDSM od násilí (Connolly, 2006; Newmahr, 2011; Ortmann & Sprott, 2012; Taylor & Ussher, 2001). Je třeba zdůraznit, že nelze použít spojení nekonsensuální BDSM, jelikož je ze své podstaty prováděno se souhlasem všech zúčastněných. Pokud by byly sadomasochistické aktivity vykonávány v interakci, kde nebyl udělen souhlas, jedná se o nekonsensuální násilí (Řezníčková, 2018).

Hickman a Muehlenhard (1999) konceptualizovali souhlas jako souhru složky mentální – pocit ochoty vůči aktu, a složku fyzickou – komunikaci této ochoty. Spojili dosavadní psychologický behaviorální pohled na souhlas s vnitřní duševní složkou. Odehrává se interaktivní a dynamický proces, který je interpersonální i intrapersonální (Holt, 2016).

Již jedna z prvních obsáhlejších uživatelských příruček (Wiseman, 1996) poskytuje výčet faktorů, které kompromitují udání souhlasu. Souhlas nemohou dát lidé, kteří nedosáhli věku, ve kterém souhlas mohou udělit. Souhlasit nemohou také lidé intoxikovaní a kteří nejsou při vědomí. Souhlas nelze získat manipulací nebo nátlakem. Nielsen (2010) píše, že nezralost, slabomyslnost, akutní stavy jako psychóza nebo mánie, taktéž zpochybňují souhlas.

Souhlas může být komunikován různými způsoby. Nejčastěji je to neverbální cestou, ovšem ve specifických situacích, např. při prvním partnerském sexu, je raději volen souhlas verbální. Časté jsou také slovní náznaky a signály, skrze které je položena otázka, která nadšený souhlas prověřuje, ale explicitně se na něj neptá (Beres & MacDonald, 2015). Tyto verbální nápovědy jsou častěji využívány ženami, které je také častěji vyhledávají u svých partnerů (Jozkowski et al., 2014).

Souhlas se v průběhů může změnit (Beres & MacDonald, 2015) a je kdykoli odvolatelný (Dunkley & Brotto, 2020). Souhlasit musí všichni zúčastnění (Fulkerson, 2010)

a také všichni si musí být vědomi, k čemu souhlasí nebo k čemu souhlas přijímají (Nielsen, 2010).

Pro pochopení souhlasu ve světě BDSM je nutno jít nad rámec „ne znamená ne a ano znamená ano“, jelikož existují různé fenomény, kdy hranice není zřetelná (Fanghanel, 2019). Ve své obsáhlé etnografické studii Weiss (2011) zjišťuje, že ne všichni praktikující užívají explicitní formy souhlasu. Co více, některými respondenty byl označen jako směšný. Jako užitečný začáteční bod pro pochopení souhlasu považují bezpečnostní poučku SSC (*safe, sane, consensual*). Konsent může být pojímán jako fluidní koncept, který nemusí být nutně před hrou prodiskutován. Pro určité jedince může být odevzdání se, nejistota a nedostatek možnosti volby právě to, co v BDSM vyhledávají. Někteří praktikující mluví o naladění se na partnera, např. na řeč těla, bez explicitní komunikace. Takový scénář automaticky neznačí problematičnosti situace a praktikující mohou i tak vnímat souhlas jako důležité téma (Beres & MacDonald, 2015)

Právě balancování na hraně souhlasu a nesouhlasu jako např. udělení konsenzuálního nesouhlasu (Williams et al., 2014) nebo pouhý rozkaz od dominy nebo dominanty, přináší onen lákavý půvab, který praktikující přitahuje. Dále je to tzv. *blanket consent*, kdy submisivní osoba udělí explicitní souhlas, aby dominantní partner či partnerka rozhodovali za ně (Beres & MacDonald, 2015). Před hrou na znásilnění, neboli *rape play*, je vyjednávání, plánování, předem domluvený souhlas a stopka nesmírně významné (Pitagora, 2013).

Přestože hry na hraně (*edgeplay*) určitě přinášejí velké erotické uspokojení, v případě krize je náročné odlišit, kdy opravdu došlo ke zneužití. Z tohoto důvodu byly odlišeny tři vrstvy souhlasu (Williams et al., 2014):

- Povrchový souhlas – používaný před scénou pro vyjádření zájmu
- Souhlas při scéně – jeho stažení osoba v hierarchicky nižší roli dává najevo verbální stopkou či gestem
- Hluboký souhlas – zodpovědnost je v rukou aktivního partnera či partnerky a trvá ve chvílích, kdy je bottom v subspace nebo projevuje známky distresu, ale neukončil či neukončila scénu

1.3.2 Vyjednávání

Souhlas se promítá do BDSM praxe dvěma způsoby. Prvním z nich je používání stopky či neverbálního signálu, který bude probrán v další podkapitole. Druhým je právě vyjednávání povolených aktivit (Taylor & Ussher, 2001). V rámci vyjednávání jsou probírány limity účastníků (Williams et al., 2014).

Pravidla jsou explicitně vyjednávána před samotným aktem – hrou. Probíhá také diskuse o tom, zda a popřípadě které bolestivé či/a ponižující aktivity budou zahrnuty. Na vyjednávání je dáván důraz obzvláště v případě, kdy se jedná o první sexuální interakci zúčastněných (Taylor & Ussher, 2001). Hovoří se také o zdravotních potížích, emocionálních spouštěcích a aktivitách, které nejsou pro účastníky hry příjemné. Tzv. limity jsou děleny na tvrdé – ke kterým nebude za žádných okolností souhlas udělen, a měkké – limity, které se mohou časem proměnit (Holt, 2016).

Kaak (2016) rozdělila konverzační fáze vyjednávání na styl hry, tělesné hranice, limity a stopku. V každé fázi partneri sdílí, kam až v dané oblasti chtějí zajít. Ku příkladu ve fázi o stylu hry je diskutován druh hry, její intenzita, použité hračky a další pomůcky.

Vyjednávání se může lišit formou a délkou. Čtenář si může představit např. krátké konverzace před scénou či dlouho dopředu vyměňované seznamy preferovaných her skrze online komunikaci (Fulkerson, 2010), komplexita záležitosti na blízkosti partnerů (Dunkley & Brotto, 2020), výši rizik (Holt, 2016), temperamentu a aktuální náladě (Pitagora, 2013).

Dynamiku BDSM jsme na začátku práce definovali jako výměnu moci. Mocenské pozice účastníků jsou před a po scéně rovnocenné a během scény se rozdělují na spodní (masochisté, submisivní) a vrchní (sadisté, dominantní). Nemuselo by se tomu tak na první pohled zdát, nýbrž esence moci přichází ze spodní hierarchické pozice a proudí vzhůru (Rejfiřová, 2014). Funguje zde stejný mechanismus, jako když se lidé podřizují vyšší moci, jelikož z toho plynou pozitiva (Foucault, 1999).

Je důležité, aby každý člověk měl při procesu vyjednávání rovnocenný hlas. Přestože jsou role při samotné hře rozděleny, výsledná domluva předcházející hře musí být dílem všech partnerů podílejících se na aktu (Cross & Matheson, 2006). Je nezbytné, aby byla představa o aktivitách, které nastanou, sdílena (Dunkley & Brotto, 2020).

Nelze předvídat každou událost, tudíž nelze celou scénu dopředu projednat do detailu. Mnozí BDSM praktikující o podobné jistoty ani nemají zájem. Přestože je dáván velký důraz na komunikaci, je nutno podotknout, že v praxi je stejně důležité věnovat

pozornost přirozenému vývoji hry a řeči těla partnerů (Beres & MacDonald, 2015). Spoléhání se pouze na verbální komunikaci a ignorování mlčení, neverbálních interakcí a tempa, by v případě zneužití podpořilo vyvrácenou teorii nedorozumění, která je používána k omluvě neetických a kriminálních sexuálních aktů (Fanghanel, 2019).

1.3.3 Stopka

Užití stopky (*safeword*) signalizuje touhu pro ukončení či změně aktivity během scény (Pitagora, 2013). Její užití znamená stažení souhlasu k dané praktice (Dunkley & Brotto, 2020; Fulkerson, 2010). Stopku mohou použít oba druhy rolí, jak osoba na nižší pozici (masochistická a/nebo submisivní), tak osoba ve vyšší pozici (sadistická a/nebo dominantní; Jozífková, 2016).

Existují rozličné druhy systémů stopky. Univerzálně užívaný je systém semaforu, který poskytuje předstupu v podobě užití slova „žlutá“, které značí zájem zpomalit nebo nezacházet dál. Slovo „červená“ znamená ukončení všech praktik a „zelená“ v pořádku (Dunkley & Brotto, 2020).

Tiché stopky jsou využívány, když je komunikační schopnost masochistické či submisivní osoby ve scéně omezena např. roubíkem. Tehdy se předem domlouvá na neverbálním signálu jako je poklepání ruky či lusknutí prsty (Dunkley & Brotto, 2020).

Praktikovány jsou rovněž hry, u kterých bylo předem dohodnuto, že nebude používána stopka, tzv. *safe-word free session* (seance bez stopky), které vyžadují blízký vztah mezi praktikujícími (Fanghanel, 2019). Pokud je v takto dohodnuté hře stopka submisivní/masochistickou osobou použita, staví to osobu dominantní/sadistickou do nejednoduché situace. Porušení domluvy narušuje důvěru mezi partnery (Beres & MacDonald, 2015). Platí konsenzus transparentního značení svých potřeb během hry mezi partnery (Jozífková, 2016).

Je samozřejmé, že může nastat nedorozumění a stopka není vyslovena či vyslyšena (Dunkley & Brotto, 2020), porušování předem smluvených hranic a absence komunikace jsou znaky zneužití (Jozífková, 2016).

1.3.4 Aftercare

Aftercare je interakce, která přichází po ukončení scény. Zahrnuje jemný dotek, příjemnou stimulaci jako např. masáž a komunikaci včetně očního kontaktu (Sagarin et al., 2009).

Po ukončení BDSM aktivit je důležité zkušenost reflektovat a společně se za ní ohlédnout. Účelem je probrat, který zážitek byl pozitivní a či se objevila i nelibost v podobě např. pokoření hranic (Beres & MacDonald, 2015). Po scéně nastává nejvíce prostoru pro vyjasnění problémů a nedorozumění, protože komunikace neprobíhá pouze před scénou, ale také během ní a po ní. Kromě toho aftercare urovnává hierarchickou nerovnováhu mezi partnery po scéně (Jozífková, 2013).

Vzájemná důvěra a vybudovaná intimita mezi partnery určuje formu péče, která utváří celkový zážitek ze hry. Konverzace po scéně může formovat interpretaci scény pro osobu ve spodní roli (Williams et al., 2014). Díky závěrečné péči zůstává v praktikujících pozitivní zážitek (Holt, 2016).

1.3.5 Bezpečnostní funkce BDSM komunity

Obecná role komunit může plnit více funkcí – pocit sounáležitosti, smysl pro společenství, vzájemné ovlivnění, integrace, naplnění potřeb a sdílené emocionální propojení (McMillan & Chavis, 1986). Graham et al. (2016) jako jednu z funkcí komunit BDSM vymezili tzv. funkční zdroje, které v sobě skrývají poskytnutí vzdělávání, mentoringu, příležitosti k předávání vědění, podporu a fyzické i psychické bezpečí.

Je kladen důraz na předávání vzdělání nově příchozím (Dunkley & Brotto, 2020), přičemž funguje i teorie sociálního učení. Etiketa souhlasu a vyjednávání je nováčky napodobována a díky tomu jsou bezpečnostní hodnoty přijímány a předávány dál (Graham et al., 2016).

V BDSM komunitách je porušení hranic souhlasu kritizováno a sankcionováno (Beres, 2007). Jedinci, jejichž jednání porušovalo bezpečnostní etiketu jsou ostatními označeni za rizikové (Taylor & Ussher, 2001). Veřejné akce mohou být monitorovány váženými a zkušenými členy a členkami, kteří dobrovolně dohlíží na známky distresu v průběhu akce tzv. *Dungeon Monitors*. V případě soukromých akcí může být taktéž využito této role nebo se zodpovědnost rozkládá rovnoměrně mezi zúčastněné (Dunkley & Brotto, 2020).

Holt (2016) popsala, jak jsou prohřešky řešeny uvnitř komunity. Jeden z nástrojů institucionální spravedlnosti, kterou členové a členky využívají k ochraně, je koncept černé listiny (*blacklist*). Graham et al. (2016) doplňují, že toto umožňuje verifikovat potencionální partnery či partnerky skrze jejich komunitní reputaci.

Zodpovědný postoj členů a členek komunit, motivovaný zejména péčí o blaho ostatních, slouží dvojímu účelu. Je utvářeno bezpečné prostředí nejen pro zranitelné a nové členy a členky, ale navíc je ochraňována pověst komunity (Beres & MacDonald, 2015).

1.3.6 Komunitní bezpečnostní zásady

Pravidla BDSM jsou tvořena laiky, čili samotnými členy a členkami komunity (Sagarin et al., 2019), leč jejich význam je vědecky ověřován (Řezníčková, 2016). Bezpečnostní poučky mají za cíl minimalizovat situace, kde by mohlo dojít k násilí (Beres & MacDonald, 2015). Mezi základní poučky patří anglické zkratky SSC a RACK. Tyto poučky jsou velmi cenné zejména pro nováčky v komunitách, ovšem v navazující praxi mají signifikantní limitace (Williams et al., 2014).

SSC

Bezpečnostní rámec se zkratkou SSC je považován za mantru BDSM scény (Weiss, 2011). Celé znění zkratky je *Safe, Sane, and Consensual*, které se volně překládá jako bezpečně, příčetně a se souhlasem.

Bohužel poučka je omezující pro formy hry, které s sebou přinášejí vyšší risk (Williams et al., 2014). Existuje spousta BDSM aktivit, které nelze považovat za bezpečné, ovšem praktikující jsou si vědomi rizika a adekvátně s ním nakládají (Nielsen, 2010; Ortmann & Sprott, 2013).

RACK

Risk Aware Consensual Kink neboli vědomé riziko konsenzuálního kinku je benevolentnější aktualizací SSC (Nielsen, 2010). Obyčejně BDSM jednoduše obnáší jisté riskování (Newmahr, 2011).

Aspekt bezpečnosti z SSC byl nahrazen uvědomováním si rizika. Nadbytečný aspekt příčetnosti byl odstraněn úplně, jelikož má medicínské a patologické konotace a tento stav je spojován s určitou úrovní duševního zdraví (Williams et al., 2014). Rytíř Drozenová (2022) potvrzuje tezi, že SSC je nedostatečné pro náročnější aktivity. Píše, že při shibari

vázání je třeba se řídit poučkou RACK již od částečného závěsu, při kterém část těla zůstává na zemi.

4 Cs

Williams et al. (2014) představili nejnovější bezpečnostní rámec, který poskytuje ještě větší flexibilitu. Zkratka 4Cs v sobě skrývá *caring, communication, consent, caution* (péče, komunikace, souhlas, obezřetnost). Více bere v potaz jedinečnost každého praktikujícího a zároveň myslí na možné risky, čímž dává do rukou praktikujících větší důvěru. Současně je stále dodržováno určité bezpečnostní ohraničení.

Při volbě slova opatrnost se autor inspiroval Foucaultem (1999) a jeho přístupem k tělesnosti a sexualitě. Volba právě tohoto slova zároveň poskytuje dostatečně širokou interpretaci pro vědecky i laicky zaměřené diskurzy, čímž umožňuje „odlišné epistemologické perspektivy“ (Williams et al., 2014, s. 3).

2 VZTAHOVÁ VAZBA

V předchozí kapitole bylo vymezeno BDSM jako spektrum praktik sexuálního i nesexuálního charakteru, jehož etická složka mu umožňuje korespondovat s klasifikací sadomasochistického zájmu v DSM-5 a partnerským sadomasochismem v české literatuře. Pročež z klinického hlediska BDSM již není pojímáno jako patologické, a naopak jsou přijímány výzvy k jeho nezkreslenému zkoumání (Wismeijer & Van Assen, 2013). Argumenty pro etičnost BDSM poskytujeme prostřednictvím vyčerpávajícího výčtu forem souhlasu v rámci hry (Nielsen, 2010). Nadto, BDSM zkoumáme klinickou optikou zdůrazňující odlišnost od násilí a donucování, která je nezatížena zastaralým diskurzem, a naopak čtenářstvu předkládáme nejnovější změny v klasifikačních příručkách, které sice odrážejí rychle postupující výzkum, ale stále je místo pro progres (Hansen-Brown & Jefferson, 2023).

V následující kapitole pojednávající o vztahové vazbě nejprve vymezíme základy této teorie, osvětlíme východiska jejího vzniku a přiblížíme nejpodstatnější koncepty jako jsou funkce vztahové vazby či pracovní modely. V neposlední řadě čtenářstvu představíme specifika vztahové vazby v dospělosti a její dimenze a modely.

2.1 Vymezení vztahové vazby

Anglický termín attachment je nejčastěji do českého jazyka překládán jako vztahová či citová vazba. V českých a slovenských odborných svazcích lze nalézt další překlady jako citové přilnutí, citové připoutání, citové přimknutí (Lacinová, 2015) či citové pouto (Vrtbovská, 2010).

Definici vztahové vazby poskytl v přehledové studii, díky které se teorie dostala do povědomí českých odborníků, Kulísek v roce 2000. Dle něj Bowlby (1969) popsal attachment jako „trvalé emoční pouto, charakterizované potřebou vyhledávat a udržovat blízkost s určitou osobou, zejména v podmínkách stresu“ (Kulísek, 2000, s. 406).

Instinkt dítěte při potřebě bezpečí je využit vztahové vazby. Zároveň kojenec prožívá neustálou tendenci k připoutání k blízké osobě (Bowlby, 2023). Spojení je navazováno mezi dítětem a pečující osobou, většinou matkou. Tento vztah je postaven na základě bazální důvěry či nedůvěry (Lečbých & Pospíšilíková, 2012). Za vazebnou postavu je primárně

považována matka, ovšem může to být i otec, prarodiče, starší sourozenec či placená pečovatelka (Brisch, 2011). Pečující osoba má emočně regulační funkci a vzájemné spojení mezi ní a dítětem funguje na principu homeostázy (Hašto, 2005).

Mezi pečujícími osobami si dítě s věkem vytváří propracovanou vztahovou hierarchii. Při hrozícím nebezpečí si dítě volí primární pečující osobu, která mu poskytne útočiště a pomůže regulovat emoční prožívání. Pokud není primární osoba přítomná, jsou dítětem vyhledány vztahové osoby, které jsou v hierarchii sekundární (Bowlby, 2023).

Rané zkušenosti jedince s jeho nejbližšími pečujícími osobami utvářejí jeho budoucí vývoj, osobnost, formování vztahů a způsob, kterým se bude vyrovnávat s náročnými situacemi. Pokud pouto chybí či je porušeno, je poznamenáno vnímání sebe sama i okolního světa (Kulíšek, 2000).

Internalizace interakcí probíhá ve formě vnitřních pracovních modelů ve dvou úrovních. Jsou to modely sebe a modely druhých osob. Obsahují strategie, které regulují afektivní prožívání blízkých vztahů (Bowlby, 2023) a celkově slouží jako regulátor chování a prožívání (Štefánková, 2005). Princip vnitřních pracovních modelů přiblížíme v kapitole [2.3.3.](#)

Vztahová vazba se podílí na uspořádávání chování a prožívání nejen v dětství, ale také v dospělosti, kde tvoří základnu pro komplexní mezilidské vztahy (Lečbych & Pospíšilíková, 2012). Vztah s vazebnou osobou vytváří vzorce pro vztahy v pozdějším věku (Collins & Read, 1990). Výzkumy opakovaně potvrdily spojitost mezi ranou vztahovou vazbou, aktuálním pracovním modelem vazby a psychickým i tělesným zdravím (Lacinová, 2015). Bezpečná vztahová vazba může např. snížit kardiovaskulární vzrušení, tím pádem i sekreci hormonů a aktivity mozku, který byl připraven na ohrožení. Na vztahovou vazbu může být nahlíženo jako protektor či prediktor psychosomatických poruch (Coan, 2010; Hašto, 2005).

Celkovou sumarizaci poskytují Lečbych a Pospíšilíková (2012), kteří píší, že pokud jsou rané vztahové osoby dostupné v těžkých situacích, je tvořena bezpečná vztahová vazba a odpovídající vnitřní modely sebe a druhých. Podpořené dítě, které se cítí v bezpečí, si oporu zvnitřňuje, spojuje si pocit pevné opory s intimními vztahy. Naopak dítě nenasyčené, které je pečující osobou odmítáno, zažívá pocity úzkosti a chaosu. Jsou tvořeny negativní pracovní modely sebe a druhých a je ohroženo duševní zdraví. Dle Hazan a Shaver

(1987) míra kvality interakce v rámci pouta určuje strategie pro vztahové prožívání a chování i v pozdějším věku při navazování a udržování nejen partnerských vztahů.

V souvislosti s attachmentem se setkáváme také s termínem bonding, který taktéž vysvětluje vytvářené pouto mezi matkou a dítětem. Koncept bondingu se ovšem zaměřuje na biologický proces, ke kterému dochází u matky po nebo těsně před narozením dítěte. Vyznačuje se také aktivací oxytocinových a dopaminerních systémů (Depue & Morrone-Strupinsky, 2005). Výsledkem podařeného bondingu je oboustranná emoční vazba mezi rodičkou a potomkem (Hašto, 2005). Utváření attachmentu je na rozdíl od bondingu dlouhodobější záležitost (Kulísek, 2000), ovšem kvalita bondingu ovlivňuje kvalitu navázání attachmentu (Hašto, 2005).

2.2 Východiska teorie vztahové vazby

V teorii vztahové vazby je znatelné, že autoři a autorky čerpali z psychoanalytických, etologických a vývojově-psychologických základů (Brisch, 2011). Za průkopnictvo teorie vztahové vazby jsou považováni britský psychoanalytik a psychiatr John Bowlby a kanadská vývojová psycholožka a výzkumnice Mary Ainsworth (Mikulincer & Shaver, 2016).

Bowlbyho inspirovala zjištění etologického zkoumání Konrada Lorenze i Harryho Harlowa (Procházka, 2018). Lorenz, který definoval druhově podmíněné chování – imprinting, zkoumal zvířecí mláďata v senzitivní fázi vývoje, kdy se naučila následovat vtištěný objekt. Díky imprintingu se posilovala vazba mezi mládětem a vtištěným objektem. Přestože bylo u mnoha živočichů pozorováno vazebné chování, dnes již bylo hledání spojitosti mezi imprintingem a attachmentem označeno za redukcionistické (Kulísek, 2000; Procházka, 2018).

Harlow a Zimmermann (1959) provedli experiment, ve kterém zkoumali mláďata opice makak. Mláďata byla od matky oddělena ihned po narození. Následně výzkumníci v laboratorním prostředí pozorovali, zda si budou vybírat raději železný model náhradní matky poskytující potravu či plyšový model bez potravy připomínající opravdovou matku. Při podnětech stimulujících strach se mláďata opic uchýlovala k falešné matce s látkou. Nadto byly takto deprimované opice ve starším věku úzkostné, neuměly se socializovat a měly potíže s partnerstvím. Přestože byl Bowlby silně ovlivněn etology a úzkou spoluprací s Harlowem, jelikož jeho experimenty podpořily hypotézy o vzniku vztahové vazby, kořeny teorie byly Bowlbym formovány nezávisle (van der Horst et al., 2008)

Na základě kumulace mnohých významných poznatků z klinické praxe a výzkumů formoval Bowlby svou teorii. Základní tezi teorie attachmentu vydal Bowlby v roce 1958 (Mikulincer & Shaver, 2016). Všechny myšlenky shrnul v trilogii *Attachment and Loss*. První kniha, která byla do češtiny přeložena jako *Vazba*, byla v originále vydána v roce 1969.

První empirické ověření poskytla Marry Ainsworth, když vytvořila standardizovanou výzkumnou metodu známou jako test neznámé situace (Brisch, 2011). Svou plodnou teorii bezpečí rozvíjela již před seznámením s Bowlbym. Její empirické longitudinální studie např. z Ugandy, kde pozorovala matky a jejich ratolesti, opět nevyvratitelně podložily dosavadní myšlenky (Mikulincer & Shaver, 2016). Pomocí laboratorního testu neznámé situace (SST, *The Strange Situation Test*), jehož cílem bylo opět pozorovat chování matek a jejich dětí mladších jednoho roku, dokázala rozdělit vazebné chování do tří kategorií (Ainsworth et al., 1978). Její rozdělení navazovalo na Bowlbyho koncept vnitřních pracovních modelů. Zformulovala 3 styly – bezpečný, úzkostný, vyhýbavý. Mikulincer a Shaver (2016) tvrdí, že bez teoretického náhledu a psychometricko-empirického příspěvku Mary Ainsworth by se Bowlbyho práce nezapsala do novodobé psychologie s tak enormním dopadem.

Další autorkou přelomového příspěvku z 80. let minulého století zabývající se dalším aplikováním poznatků o vztahové vazbě na dospělé jedince je Mary Main (Lacinová, 2015). Koncipovala polostrukturovanou dotazníkovou metodu *Adult Attachment Interview (AAI)*, při které jsou retrospektivně vybavovány rané dětské vzpomínky, které jsou následně hodnoceny z nynější perspektivy. Také přispěla empirickými výzkumy vnitřních pracovních modelů u dospělých (George et al., 1985). V neposlední řadě také identifikovala čtvrtý styl vazby – dezorganizovaný (Main & Solomon, 1990)

2.3 Systém vazebného chování

Lze prohlásit, že vztahová vazba se projevuje vazebným chováním (*attachment behaviour*), čili jinými slovy vazebné chování ústí ve vztahovou vazbu (Hašto, 2005). Vazebné chování je sada vrozených signálů a reakcí, které se aktivují, když se dítě cítí ohroženo, pociťuje psychické nepohodlí nebo emocionální zátěž. Zátěžové situace mohou být pocity strachu, úzkosti, nemoc či vyčerpání. Vazebné chování se projeví u dítěte do tří let pláčem, protestem, křikem či naopak úsměvem, přitulením, broukáním a natahováním rukou k matce (Bowlby, 2023). Cílem je si udržet požadovanou blízkost s primární osobou. Forma chování je proměňující se s věkem (Pavelka & Richard, 2015).

Znamená to, že vazebné chování reflektuje primární strategii vztahové vazby (Pavelka & Richard, 2015).

Primární osoba reaguje či nereaguje na potřeby potomka a dle toho se u ní aktivuje systém starostlivosti (Spangler, 1999; Main, 2002; Zimmermann, 2002 citováno v Štefánková, 2005). Způsob, jakým reaguje pečující osoba, ovlivňuje vznik typu vazebného chování. Z pohledu chování pečující osoby záleží především na jejich dostupnosti, kvalitě péče, kterou poskytují a zda je jejich chování kongruentní (Mikulincer & Shaver, 2016). Pokud primární vazebná osoba reaguje dostatečně dobře, napomáhá regulovat emoce dítěte a je tak rozvíjena synchronní komunikace, která ve výsledku pomáhá dítěti samotnému emoce regulovat. Jestliže matka nereaguje dostatečně dobře, tak nevytvořenou komunikaci nazýváme jako asynchronní (Brisch, 2011; Drozd & Drozdová, 2015; Langmeier & Krejčířová, 2006).

Vazebné chování probíhá ve stejné intenzitě a frekvenci až do tří let dítěte, ve kterých probíhá významný vývojový mezník. Tříleté dítě se dokáže od matky oddělit bez větších komplikací a pláče. Bezpečí je podmíněno vedlejšími vazebnými osobami, které dítě poznalo v přítomnosti matky. Přestože se vazebné chování objevuje v nižší naléhavosti, stále je neméně důležitou součástí chování. V podobné formě jako při nástupu do mateřské školky přetrvává až do mladších školních let. Výraznější změna přichází znovu v dospívání, kde se vztah dítěte k rodiči proměňuje (Bowlby, 2023).

2.3.1 Vrozený behaviorální systém

Vazebné chování, kterému jsme se věnovali v předchozí podkapitole, je regulováno behaviorálním systémem. Behaviorální systém vztahové vazby je geneticky ukotvený systém sloužící k zabezpečení přežití. Behaviorální systém v případě nebezpečí aktivuje vazebné chování, které je směřováno k důvěrné osobě, od které se očekává poskytnutí ochrany. Tyto akce jsou evolučně podmíněné a potřebu vazby proto vnímáme jako instinktivní tendenci. Existuje větší množství behaviorálních systémů, které se vyskytují jak u lidí, tak u zvířat (Bowlby, 2023). Bowlby převzal pojem vrozený biologický program z teorie řídicích systémů. Podle něj jsou to instinkty, které určují, že vazba bude tvořena na toho, kdo poskytuje péči (Hašto, 2005).

Primární strategie behaviorálního systému je vyhledat blízkost u primární osoby a nadále ji udržet, pokud se ovšem primární osoba neprojeví dostupně nebo je dítě separováno, objevuje se separační protest (Ainsworth et al., 1978; Lacinová

& Michalčáková, 2014). Behaviorální systém reguluje vyhledávání vazebné osoby a separační protesty v případě její absence. Jakým způsobem se dítě může spolehnout na vazebnou postavu určuje kvalitu vazby v pozdějším věku (Mikulincer & Shaver, 2016).

2.3.2 Funkce vztahové vazby

Za základní biologickou funkci vztahové vazby je považována ochrana, protože je pro dítě nutná k přežití a jeho zdravému vývinu. Dítě se pomocí vztahové vazby učí regulovat emoce, ale zejména také adaptaci (Štefánková, 2005). Aktivovaný vazebný systém spouští strategie s cílem regulovat ohrožení (Mikulincer et al., 2002). Když je potřeba bezpečí naplněna a nemusí být aktivován vazebný systém, dítě může aktivovat explorační systém. Ten funguje protikladně a podporuje kognitivní a sociální vývin dítěte (Boboková & Kindler, 2003). Jednoduše aktivace jednoho systému deaktivuje druhý (Hašto, 2005).

Kvalitní vztahová vazba v batolecím věku umožňuje větší samostatnost a orientaci pro poznávání okolního světa (Bowlby, 2023). Pro exploraci je nutné, aby vazebná osoba představovala bezpečnou základnu, k které se dítě může vždy navrátit (Ainsworth & Bowlby, 1991). Aby primární pečující osoba mohla fungovat jako bezpečná základna, je nutné, aby rozvíjela svou jemnocitnou reaktivitu (Hašto, 2005). Podpora a emocionální přístupnost primárních osob ovlivňuje emocionální regulaci a adaptaci dítěte (Bowlby, 2023). Zvědavost je pro dítě naplňování touhy po autonomii a hře (Hašto, 2005). V případě absence bezpečné základny pozorujeme i absenci touhy po exploraci (Štefánková, 2005), jelikož vazebný systém je silně propojen se systémem exploračním (Bowlby, 2023). Pro shrnutí, cílem vztahové figury je udržování blízkosti, plnění funkce bezpečného přístavu a bezpečné základny (Hazan & Shaver, 1994).

Kromě explorační funkce sledujeme přínos vztahové vazby i pro fyziologický vývoj (Depue & Morrone-Strupinsky, 2005). Celkově má vztahová vazba pozitivní vztah na lidský život po celé jeho trvání, jelikož ovlivňuje tělesnou, psychickou a seberegulační rovinu (Bowlby, 2023). Pokud není poskytována ochrana a péče a pravidelně nejsou uspokojovány citové a existenciální potřeby, nastává stav částečné deprivace a maladaptivního chování (Fonagy et al., 2002; Kulísek, 2000).

2.3.3 Vnitřní pracovní modely

Za zdroj specifických typů vazebného chování považujeme vnitřní pracovní modely (*inner working models*). Fungují na základě mentálních reprezentací, které uchovávají

vztahovou zkušenost s pečujícími osobami (Bowlby, 2023). Jsou to duševní struktury, které řídí zpracovávání informací. Jejich fungování je nevědomé a zároveň utváří systém vazebného chování (Main et al., 1985). Pomocí pracovních modelů jsou vytvářeny vzorce emoční regulace a interpretace v situacích zátěže (Štefánková, 2005; Zimmermann, 1999). Do systému pracovních modelů jsou integrovány představy a očekávání už v prvních letech života. Dítě si zvnitřňuje zkušenosti s uspokojením fyzických i citových potřeb, které poskytuje či neposkytuje jeho primární osoba (Bowlby, 2023). Pracovní modely jsou výsledkem procesu interakcí dítěte s okolím, které mu poskytuje péči (Vrtbovská, 2010).

Fungování pracovních modelů probíhá na dvou úrovních – implicitně procedurální a evaluačně deklarativní. V rámci nevědomí v implicitně-procedurální rovině se ukládají strategie chování dítěte při zátěžové situaci. Naopak na evaluačně-deklarativní úrovni jsou vytvářeny mentální reprezentace (Zimmermann, 1999). Mentální reprezentace má dvě složky. První ze složek mentální reprezentace se týká vlastního self a reflektuje, zda se jedinec považuje za láskyhodného či nikoli, jak moc si připadá kompetentní ve vztazích. Druhá se odvíjí od toho, jak jsou hodnoceny vztahové osoby. Do úvahy je brána jejich dostupnost a míra kvality poskytované odpovědi, tzn. zda jsou emocionálně přístupné a pohotové. Můžeme shrnout, že výsledná podoba vnitřního pracovního modelu jedince závisí na dynamice vztahové vazby (Mikulincer, 1995).

Vzpomínky, z nichž jsou pracovní modely tvořeny, mohou mít reálný podklad nebo jsou pouhou individuální interpretací (Obegi & Berant, 2009). V dospělém životě pomáhají lidem orientovat se v jejich přesvědčení o ostatních lidech a jejich emocích vůči nim. Zároveň jsou vnitřní modely jakýmsi zrcadlem, tudíž ve výsledku vždy odráží vlastní sebehodnotu a obraz o kompetencích (Bartholomew & Horowitz, 1991).

Pracovní modely jsou také základem pro primární strategie, přičemž pokud v ohrožující situaci je primární vztahová postava zhodnocena jako dostupná, dítě u ní vyhledá bezpečnou základnu. Pokud nereaguje, jsou aktivovány strategie sekundární, které jsou spojeny s vazebnou nejistotou a negativními pracovními modely. Zda jsou frustrující situace, kdy hledání bezpečí není úspěšné časté, tak jsou sekundární strategie upevňovány (Mikulincer & Shaver, 2016; Obegi & Berant, 2009).

Deaktivační forma vazebného systému sekundární strategie se pojí s vazebnou vyhybavostí a upevňuje se, pokud je dítě trestáno a odmítáno při vyhledání vazebné postavy. Pomocí deaktivační strategie se ochraňuje před frustrací, kterou způsobuje primární osoba.

Naopak pokud jsou vazebné potřeby dítěte dlouhodobě ignorovány, jako protestní reakce se objevuje hyperaktivační strategie, která spočívá v intenzivním vyhledávání primární postavy. Tento systém je aktivován neustále, proto je až chronicky aktivní (Mikulincer & Shaver, 2016; Obegi & Berant, 2009).

2.4 Vztahová vazba v dospělosti

Mezi přední autory a autorky věnující se vztahové vazbě a partnerství v dospělém věku zařazujeme Cindy Hazan a Phillipa Shavera (1987), kteří konceptualizovali romantickou lásku jako vazebný proces, a Kim Bartholomew a Leonarda Horowitz (1991), kteří představili kategorický model dospělé vztahové vazby.

Vazebné chování v dospělosti přímo navazuje na vazebné chování v dětství a projevuje se nejen v rámci rodiny, ale také vůči dalším blízkým osobám. Dospělí vyhledávají blízkost a bezpečí v případě náhlých neštěstí a dalších náročných situací. Vazebné chování dospělých je ovládáno stejným biologickým systémem vztahové vazby jako v dětství (Bowlby, 2023). Všechny funkce vazby jsou přesunuty na partnera či partnerku. Ovšem nutno podotknout, že pečující role jsou reciproční tzv. oba partneři jsou v roli příjemce péče i pečovatele (Shaver & Fraley, 2000).

Jádro teorie vazby v dospělosti představuje teze, že na základě zkušeností a interakcí s druhými blízkými osobami si vytváříme pracovní modely sebe a druhých, které jsou využívány i v pozdějším životě (Cíglér et al., 2019). Mikulincer a Shaver (2016) zase vycházejí z tvrzení, že podobně jako se tvoří vztah v dětství mezi dítětem a matkou, stejným způsobem k tomu dochází i v dospělém věku s ostatními jedinci.

Jak již bylo řečeno, pracovní modely přetrvávají v různých podobách až do dospělosti (Shaver & Fraley, 2000). Mají také charakteristicky cyklickou dynamiku. Aktivace vazbového systému v dospělosti probíhá na úrovni dvou stupňů. První stupeň, který je aktivován částečně nevědomě, vyvolá mentální reprezentace a vzpomínky pracovního modelu na primární pečující osobu. První filtruje, jak jsou zpracovány přicházející informace a ovlivňuje následné činy. V rámci druhého stupně může být vyhledána vztahová osoba nebo může proběhnout její imaginace. Ovšem tato akce vůbec nemusí u dospělého jedince nastat či nemusí být rozpoznatelná (Mikulincer & Shaver, 2016). Cyklický charakter spočívá v opakování dynamiky bez možnosti zrodu nové vztahové zkušenosti (Seitl et al., 2016).

Přestože jsou vnitřní pracovní modely poměrně konzistentní, neznamená to, že jsou neměnné. Jsou provázány s aktuálními vztahovými zkušenostmi (Main et al., 1985). Ovšem s věkem roste jejich komplexnost a mění se jejich hierarchické uspořádání (Mikulincer & Shaver, 2016). Prožitím dospělého vztahu, který je silný a bezpečný, lze měnit původně nejisté vzorce vztahování se k druhým. Tento vztah nemusí být nutně milenecký, ale stejnou službu může poskytnout i pevný terapeutický či přátelský vztah (Kulisek, 2000; Macek & Lacinová, 2013).

Taktéž je možné pozměnit nejistý pracovní model na jistý pomocí mentalizace čili metakognitivní regulace, což je schopnost rozumět a regulovat svůj vlastní mentální proces. V rámci mentalizace dochází k integraci životní zkušenosti na vyšší úrovni. Její rozvoj je vázán na existenci bezpečného vztahu (Fonagy et al., 2002; Hašto, 2005; Obegi & Berant, 2009)

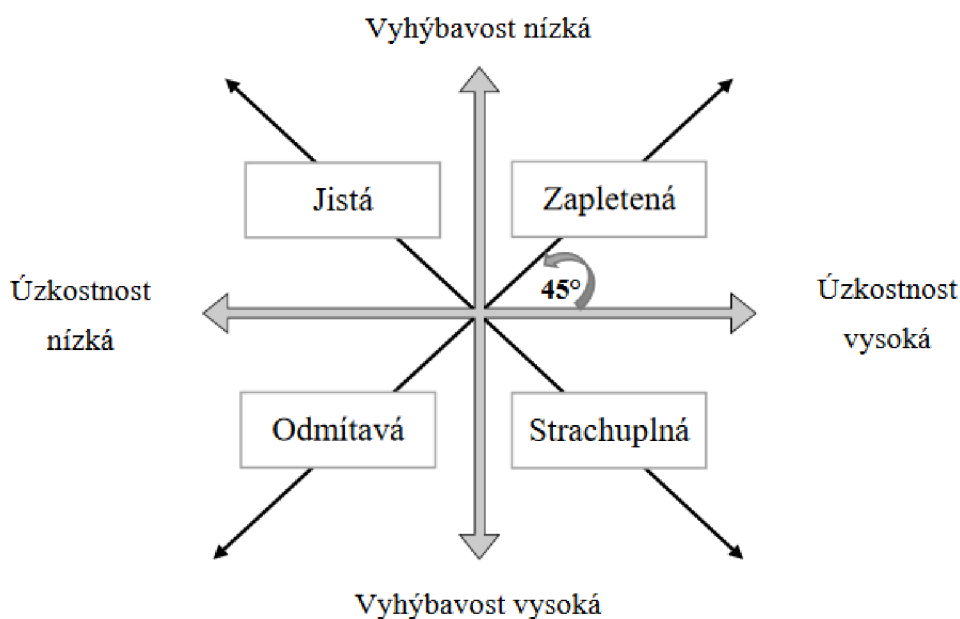
2.4.1 Dimenze dospělé vztahové vazby

Bartholomew a Horowitz (1991) vytvořili model 4 kategorií vztahové vazby u dospělých, který měřili pomocí metody Relationship Questionnaire (RQ). Jejich kategorizace je založená na Bowlbyho rozdělení pracovních modelů na modely reprezentace sebe a okolního světa. Dle autora a autorky lze pracovní modely dichotomizovat na pozitivní a negativní. Stejně tak model odlišuje i vztahovou vyhýbavost, charakterizovanou mírou intimity ve vztazích, a vztahovou úzkostnost, charakterizovanou mírou závislosti na druhých. Bartholomew a Horowitz (1991) pojmenovali kategorie ve svém modelu vztahové vazby následovně: jistá, strachuplná, vyhýbavě odmítavá a zapletená.

Dvoudimenzionální model vytvořili Brennan a kolektiv (1998), kteří měřili dotazníkem ECR (taktéž využit v této práci). Zjišťuje 2 dimenze, které shrnují hlavní strategie vazebného chování. Za pomoci faktorové analýzy identifikovali nejvýznamnější aspekty vztahové vazby – úzkost a vyhýbavost, dvě na sobě nezávislé dimenze. Bylo totiž seznáno, že nahlížet na vztahovou vazbu z dvoudimenzionální perspektivy je výhodnější. Pro úzkostnost je typický strach z odmítnutí a separace, pro vyhýbavost zase diskomfort v intimních situacích, které vyžadují vzájemnou blízkost (Brennan et al., 1998). Úzkostnost souvisí s hyperaktivací vazebného systému a vyhýbavost naopak s deaktivací tohoto systému (Mikulincer et al., 2002).

Dimenze ECR, čili úzkostnost a vyhýbavost, jsou 45stupňovou rotací dimenzí, které použili Bartholomew a Horowitz (1991) v Relationship Questionnaire (Mikulincer & Shaver, 2016). Jejich vzájemnou pozici zobrazujeme na následujícím obrázku:

Obr. 1: Schéma dvoudimenzionálního modelu vztahové vazby (Bartholomew & Horowitz, 1991; Brennan et al., 1998; Fraley & Shaver, 2010 citováno v Hartmannová, 2020)

2.4.2 Typy vztahové vazby v dospělém věku

Hazan & Shaver (1987) identifikovali, že je možné aplikovat tradiční typologii Answorthové (zmiňujeme výše) v dospělých romantických vztazích. Stručně shrnujeme typy vazby v dětství a v dospělosti, jak je charakterizovali a přeložili Lečbých a Pospíšilíková (2012):

- **Jistý typ** (*secure attachment*) – jedinci s tímto typem zvládají regulovat své emoce, reflektovat situace, pouští se do bezpečné explorační a vítají fyzický dotek (Lečbých & Pospíšilíková, 2012). Charakterizuje je také nízká míra vyhýbavosti a úzkostnosti. Problémy řeší flexibilně, ve svých vztazích se cítí dobře a dokáží poskytnout pomoc i o ni požádat (Obegi & Berant, 2009). Oba typy pracovního modelu, sebe i druhých, jsou pozitivní (Bartholomew & Horowitz, 1991).
- **Nadměrně zaujatý (úzkostný) typ** (*preoccupied attachment*) – pro jedince s tímto stylem vazby je typické vyhledávání uznání a ujištění od ostatních. Jsou zaměřeni na své vlastní negativní emoce, pociťují velký strach a úzkost (Brennan et al., 1998;

Lečbych & Pospíšilíková, 2012). Model sebe je negativní, ale model ostatních je pozitivní (Bartholomew & Horowitz, 1991).

- **Distancovaně vyhýbavý typ** (*dismissing avoidant attachment*) – tito jedinci si drží odstup od ostatních i v situacích krize. Odmítají a znevažují intimní vztahy, zato vkládají velkou důvěru do sebe. Svou vyhýbavostí sledují pocit nezávislosti (Lečbych & Pospíšilíková, 2012; Obegi & Berant, 2009). Pracovní model sebe je pozitivní, ovšem pracovní model druhých je negativní (Bartholomew & Horowitz, 1991).
- **Bázlivě vyhýbavý typ** (*fearful avoidant attachment*) – chování jedinců s tímto typem působí bizarně, chaoticky a nepředvídatelně. Často existuje spojitost s traumatem způsobené týráním či zneužíváním. I přes svůj strach z intimity po blízkých vztazích touží. Je pro ně náročné opustit vztahovou osobu, přestože jim nedělá dobře a následně se zavalují pocity viny (Hašto, 2005; Lečbych & Pospíšilíková, 2012). Mají negativní i ambivalentní pracovní modely sebe a druhých (Bartholomew & Horowitz, 1991).

3 VZTAHOVÁ VAZBA, SEXUALITA A BDSM

Vztahová vazba, pečování a sexualita jsou vnímány jako oddělené systémy chování, které jsou řízeny svými separátními behaviorálními systémy. Tyto systémy jsou si navzájem komplementující v případech, kdy dospělý člověk prožívá romantickou přitažlivost k jinému člověku (Mikulincer & Shaver, 2016). Jako každodenní souhru právě těchto tří systémů popsali lásku v dospělosti již Shaver a Fraley (2000). Tyto teze daly vzniknout několika výzkumům, které zkoumaly souvislosti mezi vztahovou vazbou a sexualitou, přičemž některé z nich čtenářstvu v první části této kapitoly představíme. V druhé části již věnujeme prostor studiím zaměřeným konkrétně na BDSM.

3.1 Vztahová vazba a sexualita

Výzkumy ukazují, že vztahová vazba má souvislost se sexuálními postoji, zapojením do sexuálních aktivit, subjektivní zkušeností, sexuálními motivy, komunikací či obezřetností vůči riskům. Sexuální systém chování je ovlivňován úzkostností a vyhýbavostí, když je prožíván strach z odmítnutí nebo diskomfort způsobený blízkostí a intimitou. Vyhýbavost je spojována se sexuální abstinencí či preferencí pro neosobní a nezávazný sex. Strategie jejich emoční regulace v takovýchto případech je distanc od potencionálního partnera a jejich vlastních problémů s exploračí a kognitivní otevřeností. Obě tyto strategie způsobují, že lidé s vyšší mírou vyhýbavosti ignorují své sexuální potřeby nebo celkově potlačují svou sexuální touhu, než aby vedli otevřenou konverzaci o jejich tužbách. Dále mohou využívat sex k získání kontroly, sociální prestiže či sebevědomí. Pro jedince s vyšší mírou úzkostnosti je sex cesta k intimitě a blízkosti, které mohou naplnit jejich potřebu jistoty. Souběžně jejich přílišné přilnutí k partnerovi či partnerce, neustálé hodnocení jejich náklonnosti a bezhlavé vyhovění jejich přáním narušuje šance pro vzájemně regulované vztahy (Mikulincer & Shaver, 2016).

Často byly výsledky silnější u žen než u mužů, tento jev si výzkumníci a výzkumnice interpretovali tak, že ženy mohou být více citlivé k vnitřním pracovním modelům, což má efekt na jejich sexuální chování. Ovšem existují také druhy sexuálního chování, které s attachmentem nejsou spojeny vůbec, jako např. masturbace. Dále tvrdí, že vazebný

system je relevantní pouze tehdy, pokud je aktivován v situaci ohrožení (Bogaert & Sadava, 2002). Ovšem Mikulincer a Shaver (2016) tvrdí, že k obdobné aktivaci vazbového systému jako v dětství dochází například při poskytování péče, prožívání sexuality či poznávacích aktivitách.

Birnbaum et al. (2006) zjistili, že pro vyšší vyhýbavost je typické nekomfortní prožívání intimity kvůli přítomným pocitům odcizení, zklamání, pochybnostem o lásce či vtíravým myšlenkám. Lidé s identifikovaným vyhýbavým stylem nechtějí projevovat city a přílišnou intimitu, kterou lze vnímat jako projev blízkosti. Naopak vzorec úzkostnosti je o naplňování pocitu blízkosti pomocí sexuálních interakcí. Sex naplňuje potřebu úzkostné osoby po intimitě, ujištění o vlastní hodnotě a pečování či opečovávání a je vnímán jako barometr kvality daného partnerského vztahu. Lidé s úzkostným identifikovaným stylem vyjadřují silnou touhu po emocionálním zapojení jejich partnera během sexu. Zejména ženy s úzkostným stylem mají problém odlišit mezi sexuální touhou, náklonností, intimitou, péčí a závazkem.

Jak úzkostnost, tak vyhýbavost jsou spojovány s problémy v sexuální komunikaci. Obě formy nejistého připoutání přispívají k potlačování sexuálních potřeb. Jedinci s vyšší mírou úzkostnosti se vyhýbají otevřené konverzaci, jelikož se chtějí vyhnout urážce či konfliktu. V návaznosti na to se častěji při sexu podřizují druhému (Davis et al., 2006). Tracy et al. (2003) doplňují, že lidé s vyšší naměřenou úzkostností se častěji bojí partnerova či partnerčina odmítnutí, a proto se raději uchýlí k sexuální aktivitě. Také hůř hodnotí své schopnosti vyjednávat o sexuálních interakcích (Feeney et al., 2000). Vyhýbavost indikuje minimalizaci důležitosti komunikace a závazku od sexuálního partnera, ale zároveň maximalizaci fyzického potěšení a množství partnerů a partnerek (Szielasko et al., 2013).

Bogaert & Sadava (2002) potvrdili, že lidé s úzkostným typem vztahové vazby byli více obezřetní a dodržovali preventivní opatření během sexu jako např. užívání kondomu. V jiném výzkumu bylo zjištěno, že diskomfort se vztahovou blízkostí je spojován s více obezřetným přístupem k sexuálním riskům (Feeney et al., 2000). Vysoká úzkostnost u žen je spojována s vyšší kontrolou poskytované péče druhému partneru či partnerce, Péloquin et al. (2014) tento jev vysvětlují tradiční rolí žen ve vztahu, jelikož se starají o údržbu vztahů.

S vyhýbavostí je spojen nezávazný sex a s úzkostností nechtěný, avšak dobrovolný sex (Gentzler & Kerns, 2004). Že ženy s vyšším skórem úzkostnosti více akceptovaly hypotetické scénáře, kde figuroval nechtěný sex, potvrdily také Impett s Peplau (2002).

Ženy s vyšší úzkostností takto činí, aby se vyhnuly odmítnutí a opuštění. Naopak ženy s vyšší vyhybavostí akceptují nechtěný sex, aby se vyhnuly intimním a sebeodhalujícím rozhovorům o sexu či vztahu (Mikulincer & Shaver, 2016).

3.2 Vztahová vazba a BDSM

V následující části představujeme nejaktuálnější výzkumy, které se věnovaly spojení mezi vztahovou vazbou a BDSM. Přestože žádná z následujících studií si nekladla stejnou výzkumnou otázku jako my, nejsou tyto výzkumy pro naše účely o nic méně významné. Jak se čtenářstvo dozví v další kapitole práce, naše práce pokládá otázku propojení vztahové vazby s chováním využívajícím bezpečnostních doporučení předávaných BDSM komunitou v sexuálních interakcích.

Jedna z prvních studií datující se na počátek milénia ukázala signifikantní korelaci mezi attachmentem a orientací k BDSM aktivitám. Měla ovšem určité limitace, např. byla provedena pouze na osobách mužského pohlaví a účastníci byli členové dvou BDSM klubů. Výsledky studie tvrdí, že sadističtí účastníci měli častěji vyhybavý attachment a méně často jistý. U masochistických účastníků to bylo zcela naopak a častěji byl naměřen attachment jistý a méně často vyhybavý (Santtila et al., 2001). Na této studii shledáváme limitující zejména omezený výzkumný prvek a retrospektivní sběr dat. Podobná studie (Sandnabba et al., 2002) porovnávala prevalenci dětského sexuálního zneužívání mezi BDSM praktikujícími a většinou společností se závěrem, že BDSM praktikující prožijí sexuální násilí v dětství častěji. Limitací této studie ovšem bylo, že jako porovnávací vzorek BDSM neprotikujících byla použita data získaná od 15 až 16letých adolescentů.

Přesto mnoho dalších studií nenašlo signifikantní rozdíly v attachmentu nebo raném i pozdějším traumatu mezi BDSM účastníky a kontrolními skupinami (Connolly, 2006; Richters et al., 2008; Wismeijer & Van Assen, 2013). Rozložení vztahové vazby se neliší mezi BDSM praktikujícími a zbytkem populace. Toto je skvělé zjištění, které zcela jistě přispělo k respektujícímu nahlížení na tuto menšinu (Brown et al., 2019).

Nejbližší podobnost mezi naším a jiným výzkumem jsme našli ve studii od Ten Brinka a kolektivu z roku 2021. Data získali pomocí Relationship Questionnaire a Brief Trauma Questionnaire od 771 praktikujících a porovnávali je s kontrolní skupinou o 518 lidech. Kládli si otázku, do jaké míry jsou BDSM zájmy spojeny se styly vztahové vazby a traumatem u BDSM praktikujících v komunitě či u soukromých praktikujících.

Zjistili následující výsledky. BDSM praktikující mají více jistý a nadměrně zaujatý (úzkostný) styl než lidé, kteří BDSM nepraktikují. Při porovnání soukromých a komunitních praktikujících tak komunitní vykazovali jistý styl častěji. Nenalezli rozdíly v prožití traumatické události mezi praktikujícími komunitně a soukromě. Ovšem byl rozpoznán rozdíl ve skóru traumatu v dospělosti mezi praktikujícími a nepraktikujícími, ten ale výzkumníci vysvětlují subjektivním hodnocením situace. V BDSM je kladen důraz na bezpečnost, osobní hranice a souhlas, proto jejich překročení bude pravděpodobněji zaznamenáno. Jistý vazebný styl výzkumníci spojují s výměnou důvěry v rámci hry, která je pro jedince s tímto stylem snazší.

Jako první komplexně prozkoumali psychologické profily BDSM praktikujících Wismeijer a Van Assen (2013), dále prozkoumávali vztah mezi styly vztahové vazby a BDSM preferencemi. Jejich vzorek čítal 902 praktikujících a 434 kontrolních jedinců. Ženské BDSM praktikující vykazovaly větší důvěru ve své vztahy, nižší potřebu uznání, a hlavně jejich subjektivní pohoda byla vyšší než u participantek z kontrolní skupiny. Studie vyvrací častý mýtus ohledně submisivních žen, jelikož rozložení jejich vazebných stylů bylo stejné jako u kontrolní skupiny. Na rozdíl od studie Ten Brinka et al. (2021) měly participantky méně úzkostný styl. Ovšem oba výzkumy vyvracejí psychologické maladaptivní charakteristiky respondentstva. Celkově Wismeijer a Van Assen (2013) hodnotí BDSM praktikující jako vyrovnané a autonomní osobnosti s vyšší úrovní subjektivního well-beingu v porovnání s nepraktikujícím vzorkem.

Dále byly BDSM a vztahová vazba, popřípadě maladaptivní či traumatické charakteristiky, zkoumány pouze v rámci diplomových prací. Ryan (2018) porovnávala vztahy, kde dominantní partner či partnerka permanentně kontroluje a ovládá submisivní/ho partnera či partnerku tzv. 27/7 D/s vztahy, s ostatními BDSM vztahy a také se vztahy, které BDSM neobsahují. Ani tato studie nepotvrdila u BDSM praktikujících vyšší úzkostnost či vyhýbavost než u kontrolního vzorku, či maladaptivní vzorce regulace emocí. Dále zjistila, že z ostatních BDSM vztahů (čili ne 24/7 D/s) měli signifikantně nejméně tradičních přesvědčení o genderových rolích, což potvrzuje, že mainstream BDSM subkultury je i přes celkově vysokou diversitu stále poměrně heteronormativní.

Friedman (2022) přijala jiný přístup než doposud ostatní výzkumníci a výzkumnice. Soustředila se na plurisexuální (tzn. např. bisexuální, pansexuální) jedince, kteří jsou typicky ohroženi dětským zneužíváním a zhoršeným mentálním zdravím. Tento fakt pojímá jako nerovnost způsobenou sociálním stigmatem. Dále pozorovala signifikantní překryv mezi

plurisexuálními jedinci a jedinci, kteří praktikují BDSM. Její výsledky potvrzují, že příslušnost k BDSM komunitě je protektivním faktorem pro přeživší dětského zneužívání. Novotná (2022) také popsala podobné prolnutí v případě praktikování BDSM a sexuální fluidity v nemonogamních vztazích. Na překryv mezi konsensuální nemonogamií a kinkem upozorňují v doporučeních do klinické praxe také Sprott et al. (2023).

I přes zevrubnou rešerši nebyly nalezeny žádné práce zaměřené na BDSM či na mainstreamové vztahy, které by si pokládaly přinejmenším podobnou otázku. Nebyl dohledán ani podpůrný akademický materiál na způsob ukončování souhlasu či kvantitativní studie s tématem vyjednávání limitů. Stejně tak doposud nebyly zkoumány bezpečnostní zásady typické pro BDSM v souvislosti se vztahovou vazbou.

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

V předchozích kapitolách jsme přiblížili problematiku BDSM a jeho charakteristické bezpečnostní aspekty, dále jsme se věnovali teorii vztahové vazby a teoretickou část jsme zakončili poznatky z aktuálních výzkumů, které spojují tyto dvě témata. Nyní přecházíme k empirické části, která doplní stávající studie, a započne přednesením výzkumného problému.

Etiologie sadomasochistického sexuálního chování, které dnes řadíme k BDSM, se vždy přikláněla k teoriím hledajícím souvislost mezi raným traumatem a netypickým sexuálním chováním (Ten Brink et al., 2021). Kořeny těchto přesvědčení hledáme již u raných psychoanalytických teoretiků – Freuda a Krafft-Ebbinga (Sagarin et al., 2009). Výzkumy z počátku milénia, které porovnávaly vztahovou vazbu většinové populace s BDSM praktikujícími, nikdy neprokázaly psychoanalytické hypotézy o spojitosti BDSM s nejistou vztahovou vazbou (Brown et al., 2019). Díky těmto nálezům předpokládáme stejné rozdělení vztahové vazby se zbytkem populace (Connolly, 2006; Richters et al., 2008; Wismeijer & Van Assen, 2013). Kromě toho díky multidimenzionální perspektivě a možné širší definice BDSM lze říci, že v celkové populaci nalezneme 8 až 70 % BDSM smýšlejících jedinců (De Neef et al., 2019). Tímto rozhodně nechceme mazat rozdíly mezi kinky fantaziemi a pravidelným intenzivním praktikováním. Naopak chceme naše teze stavět na specifickém kontextu, který vytváří BDSM hra či scéna, a nikoli na očekávané duševní patologii praktikujících jedinců.

V rámci obecného sexuálního chování lze předpokládat rozdíly mezi jedinci na základě vztahové vazby (Bogaert & Sadava, 2002; Feeney et al., 2000; Gentzler & Kerns, 2004; Guerrero et al., 2009), jelikož sexualita je jedním z behaviorálních systémů, která společně se systémem péče a vazebným systémem utváří dospělé intimní vztahy (Mikulincer & Shaver, 2016; Shaver & Fraley, 2000). Láska v dospělosti je souhra systémů vztahové vazby, sexuálního systému a systému péče (Shaver & Fraley, 2000). Konkrétně tyto tři behaviorální systémy, které se prolínají s ranými, adolescentními i dospělými vztahovými zkušenostmi, nám připomněly samotnou podstatu BDSM. V BDSM najdeme složku péče i sexuality a předpokládáme, že se do něj bude promítat i vztahová vazba.

Jak již bylo avizováno, BDSM je specifické svým přístupem k bezpečí a obezřetnosti vůči riziku (Dunkley & Brotto, 2020). Samozřejmě si myslíme, že podmínka souhlasu k sexuálním aktivitám by měla být běžná v každém typu vztahu, ovšem v BDSM aktivitách je zcela esenciální. Konsent může nabývat v rámci scén a her různých podob (Beres, 2007; Fanghanel, 2019; Weiss, 2011), taktéž vyžaduje komunikaci a naslouchání vlastním potřebám i potřebám ostatních kvůli různým úrovním riziku (Williams et al., 2014). U BDSM aktivit jednoduše nelze hovořit o bezpečnosti aktivit, jelikož vždy určité riziko hrozí. To ovšem hrozí u všech sexuálních interakcí (Jozífková, 2013), přestože mu tzv. nevycházíme naproti.

V rámci problematiky lze pozorovat určitou genderovanost nejen při mocenské dynamice hry (Brown et al., 2019; Ryan, 2018; Wismeijer & Van Assen, 2013), ale i při aplikaci a využívání bezpečnostních zásad. Přestože jsme nenalezli kvantitativní studii na toto téma, velkou inspiraci nám poskytl výzkum, ve kterém ženy porovnávaly své vanilkové a BDSM vztahy. Bylo zjištěno, že prožívaly komunikaci souhlasu a péče dle vztahu velmi odlišně (Beres & MacDonald, 2015).

Integrace těchto poznatků nás přivedla na otázku, na kterou nám nedala odpověď ani sáhodlouhá rešerše. Existuje souvislost mezi komunikací souhlasu a péče a mezi vztahovou vazbou?

Bezpečnostní aspekty, jak je v této práci nazýváme, v sobě skrývají vyjednávání limitů a potřeb, komunikace souhlasu a jeho ukončení a vším prolínající se nastavení mysli, která si uvědomuje rizika, a přesto jedná v rámci mezi bezpečně. Myslíme si, že právě stigmatizovaná a na první pohled hrubá podstata BDSM skryla před akademickými výzkumy ideu, že styl přijímání a dávání péče v sadomasochistickém a sexuálně mocenském kontextu může souviset se vztahovou vazbou.

Přestože BDSM hra by neměla být prožívána jako stresující, tělo reaguje pomocí hormonální sekrece (Pitagora, 2017; Sagarin et al., 2009) a občas také změněných stavů vědomí (Sagarin et al., 2015). Jak je již známo, systém vazebného chování se i v dospělosti aktivuje v situacích stresu, vypětí a ohrožení (Obegi & Berant, 2009). Není toto snad příležitost pro organismus využít systém vazebného chování?

V této práci předpokládáme, co již mnozí předpokládali u mainstreamových sexuálních vztahů – různorodost reakcí na základě vztahové vazby. Avšak při hlubším bádání po charakteristice risk-aware opatření jsme si uvědomili nezbytnost komunity jakožto

organizované sociální sítě jedinců, kteří sdílí vzdělávací a informační kapitál. Bezpečnostní rámce jsou utvářeny komunitami, které mají za vzdělávání a supervizi zodpovědnost (Newmahr, 2010). V naší práci jsme představili 3 rámcové poučky a také jejich kritiku. Je však zřejmé, že každý jedinec využívá rámců dle svých preferencí a potřeb. Využijeme jedinečně získaných cenných dat o specifičnosti souhlasu v BDSM a otázkeme se na nabízející se otázku. Nalezneme rozdíly mezi praktikujícími ve vyjednávání limitací, užívání stopky či užívání souhlasu dle příslušnosti ke komunitě?

Na téma fungování a funkcí BDSM komunit vznikaly ze své podstaty zejména etnografické studie. Autorky těch nejznámějších Weiss (2011) a Newmahr (2011) navrhuji, že jimi nalezená témata lze generalizovat i na další BDSM komunity. V českém prostředí přispěly např. Drdová (2020) či Vrajová (2017), ale i mnohé další.

V neposlední řadě chceme výběrem výzkumného vzorku zaplnit prázdné místo na poli sexuálních výzkumů, které jsou orientovány pouze na heterosexuální a cisgender populaci (např. Jozkowski et al., 2014) a přispět k výzkumům reprezentující queer a ženské populace jako např. Bauer (2021), Muzacz (2021) a Beres a MacDonald (2015). Stejně jako výzkumy, tak i klinická doporučení jsou často stavěna na poznacích z cisgender a heterosexuálních komunit (Sprott et al., 2023).

4.1 Cíle výzkumu

Na základě prostudované literatury, kterou jsme čtenářstvu představili v první části této práce a shrnuli v kapitole Výzkumný problém, formulujeme výzkumné cíle, které chceme v naší práci ověřit.

Jak jsme již předestřeli, prvním a hlavním cílem výzkumné části je nalézt souvislost mezi faktory bezpečnostních aspektů BDSM a dimenzemi vztahové vazby. Ke zjištění vztahové vazby bude použit dvoufaktorový model vztahové vazby (ECR) a tří faktorový dotazník vlastní konstrukce, který jsme nazvali Vyjednávání a souhlas v BDSM (VS) zjišťující tendenci k faktorům souhlasu, stopky a vyjednávání.

Druhým cílem je prozkoumat souvislost mezi faktory bezpečnostních aspektů BDSM a mezi příslušností ke komunitě.

5 TYP VÝZKUMU A POUŽITÉ METODY

Pro náš výzkum jsme zvolili kvantitativní design. Přestože jsme v prvopočátcích inklinovali ke kvalitativnímu modelu, na základě mnohých výhod, které s sebou přináší použití dotazníku ECR, a důvěry v získání dostatečného vzorku bylo rozhodnuto pro kvantitativní přístup – konkrétně korelační studii, ve které zjišťujeme těsnost vztahu mezi proměnnými (Ferjenčík, 2010).

Další výhodou dotazníkového šetření spatřujeme v pocitu anonymity, který si tento výzkum vyžaduje (Chráška, 2016). Výzkum byl proveden prostřednictvím dotazníkového šetření, které Ferjenčík (2000, s. 183) definuje jako „standardizované interview předložené v písemné podobě.“ Testová baterie byla distribuována online pomocí nástroje Google Forms, s předpokladem, že získáme rozsáhlý vzorek (Chráška, 2016).

Oficiálnímu sběru dat předcházela pilotáž, které se věnujeme v kapitole 6.1.

Do šetření byly zařazeny také nebinární osoby, které sdílejí feminní zkušenost. Bylo tak učiněno na základě inkluzivních a feministických přesvědčení autorek výzkumu. Z důvodu zaměření této práce a lingvistických charakteristik bude nadále primárně používán pro označení respondentek ženský rod a při možnosti koherentního užití, také rod střední.

5.1 Testové metody

Užitá testová baterie obsahovala celkem tři dotazníky – jeden standardizovaný, druhý vlastní konstrukce a třetí zjišťující sociodemografické charakteristiky.

V úvodu jsme shrnuli obsah testové baterie, instrukce pro postup a upozornily na délku vyplňování. Dále následovala část představující výzkumnice a cíle výzkumu. Kvůli citlivosti tématu jsme věnovali zvýšenou pozornost informovanému souhlasu a seznámení respondentek s bezpečností uchovávání dat (viz kapitola 6.2). Nechybělo univerzitní logo pro kredibilitu testové baterie. Taktéž jsme upozornili na užívání ženského rodu. Kvůli specifické terminologii (Williams, 2009) a individuálnímu zaměření praktikujících (De Neef et al., 2019) byly poskytnuty relevantní vysvětlivky. Také jsme nabídli možnost pokládat dotazy a připomínky prostřednictvím komentářů po dokončení vyplňování či prostřednictvím e-mailové komunikace.

První administrovanou testovou metodou byla Experience in Close Relationships (ECR), která zjišťuje dvě vzájemně nekorelující dimenze vztahové vazebnosti u dospělých osob. Druhou metodou byl dotazník Vyjednávání souhlasu v BDSM (VS), který vznikl pro účely této práce. Mapuje využívání bezpečnostních aspektů v BDSM scénách. Pro sociodemografickou část baterie jsme vybrali položky, které zjišťují věk, gender (rod), sexuální orientaci, vztahové nastavení a aktuální vztahy. Dále jsme se dotazovali na roli v BDSM, délku praktikování a příslušnost k BDSM komunitě. Zapojení do komunity bylo definováno účastí na setkáních, tematických akcích, workshopech, sledováním BDSM účtů na sociálních sítích a aktivním profilem na tematických seznamkách či skupinách.

V této podkapitole budou podrobněji představeny první dva dotazníky.

5.1.1 Experience in Close Relationships (ECR)

ECR je jednou z nejpoužívanějších metod pro zjišťování vztahové vazby (*attachmentu*) u dospělých jedinců (Seitl et al., 2016). Nástroj byl vytvořen na základě psychoanalytických a behaviorálních poznatků Johnem Bowlbym a ověřen díky empirickému zkoumání Mary Ainsworth (Lečbych & Pospíšilíková, 2012).

Tento sebezposuzující dotazník vztahové vazby u dospělých byl vyvinut autory Brennanem a kolektivem v roce 1998 a do českého jazyka byl přeložen a taktéž validizován v roce 2012 Lečbychem a Pospíšilíkovou. Psychometrické vlastnosti dotazníku později v roce 2016 popsali Seitl, Charvát a Lečbych.

Metoda má dvě na sobě téměř nezávislé dimenze. Korelace mezi faktory je pouze 0,11. První z nich, vyhýbavost (*avoidance*), charakterizujeme jako „vyhýbání se intimitě a emočním projevům s ní spojeným“ (Cígler et al., 2019, s. 58). Úzkostnost (*anxiety*) popisujeme jako „strach z opuštění nebo z nedostatku lásky“ (Cígler et al., 2019, s. 59).

Celkem v metodě najdeme 36 položek, přičemž polovinu vztahujeme k dimenzi vazbové úzkostnosti a polovinu k dimenzi vazbové vyhýbavosti. Některé položky jsou skórovány reverzně. Odpovědi jsou hodnoceny na škále Likertova typu (1 – rozhodně nesouhlasím, 2 – nesouhlasím, 3 – spíše nesouhlasím, 4 – nevím, 5 – spíše souhlasím, 6 – souhlasím, 7 – rozhodně souhlasím). Vnitřní konzistence této metody je velmi vysoká (Lečbych & Pospíšilíková, 2012). Stručné popisy obou dimenzí a typické položky prezentujeme v tabulce 1.

Tab. 1: Škály a ukázkové položky inventáře Experience in Close Relationships

škála	popis škály a ukázka položek	α
úzkostnost	<p>Představuje míru touhy po blízkosti s druhými osobami, nepříjemných pocitů při odcizeních od ostatních a potřeby lásky.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Potřebuji hodně ujištění, že mým blízkým na mně opravdu záleží.</i> - <i>Trápí mě, že druhým na mně nezáleží tolik, jako mně na nich.</i> 	0,84
vyhýbavost	<p>Vyhýbavé jedince lze charakterizovat obtížností, se kterou navazují intimní vztahy. Dělá jim obtíže otevírání se před ostatními a celková blízkost.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Snažím se vyhnout přílišnému kontaktu s druhými.</i> - <i>Začnu se cítit nepříjemně, když se se mnou chce někdo sblížit</i> 	0,84

Pozn.: Ve sloupci α jsou uvedeny hodnoty koeficientu reliability (Cronbachova α) uvedené v příručce k metodě (Lečbych & Pospíšilíková, 2012).

Využívání dimenzí vychází ze sociálního přístupu, který je v českém prostředí čím dál více využívaný a zkoumaný (Cígler et al., 2019). Jejich výhoda tkví v nahlížení na vazebné styly jako na výsledky sycení dvou nezávislých dimenzí a nikoli jako na striktně ohraničené kategorie (Brennan et al., 1998).

Od ECR byly odvozeny a dále přeloženy metody Experience in Close Relationships – Revised se zkratkou ECR – R (Fraley et al., 2000) a dále Experience in Close Relationships – Relationships Structures Questionnaire se zkratkou ECR – RS (Fraley et al., 2011).

Pokud bychom dimenze vzájemně kolmo promítli, vznikly by 4 kvadranty reprezentující styly vztahové vazby (Mikulincer & Shaver, 2016). Obdobným způsobem používali dvě dimenze Bartholomew a Horowitz (1991) v nástroji Relationship questionnaire (RQ), ovšem následně jsou z něj s pomocí zvažování pozitivních a negativních modelů sebe a druhých tvořeny čtyři typy vztahové vazby: jistý (bezpečný) styl (*secure*), úzkostně zapletený styl (*preoccupied*), odmítavý (distancovaně vyhýbavý) styl (*dismissing avoidant*), strachuplný (bázlivě vyhýbavý) styl (*fearful avoidant*). Ovšem nutno upozornit, že si styly v RQ a ECR stoprocentně neodpovídají. Promítnuté ECR dimenze jsou v 45stupňové rotaci na rozdíl od RQ (Mikulincer & Shaver, 2016).

5.1.2 Dotazník vlastní konstrukce – Vyjednávání a souhlas v BDSM

Dotazník, který jsme nazvali Vyjednávání a souhlas v BDSM (VS) byl sestaven na základě teoretických poznatků – zejména ukotvení nového rámcového přístupu od Williamse et al. (2014). Jejich práce trefně a kriticky nahlíží na tradiční komunitní přístup k bezpečnosti SSC a další již více inkluzivní rámec RACK. Současně navrhuji aktuální

a relevantní náhradu za tyto dva modely a to 4Cs. Všem třem jsme se věnovali v podkapitole 1.3.5. Další inspirací byla filozofická práce týkající se etiky souhlasu od Nielsena (2010).

Dotazník VS zjišťuje tendence k využívání bezpečnostních aspektů, které jsou tvořeny a předávány BDSM komunitou, tak jak jsme je popsali v kapitole 1.3.

Test má celkem 21 položek a pomocí konfirmatorní faktorové analýzy byly identifikovány 3 faktory, které jsme nazvali souhlas, stopka a vyjednávání. Faktor souhlas obsahuje 8 položek, stopka taktéž 8 a vyjednávání 5. Respondentky mohly své odpovědi zaznamenávat na škále Likertova typu (1 – rozhodně nesouhlasím, 2 – nesouhlasím, 3 – spíše nesouhlasím, 4 – nevím, 5 – spíše souhlasím, 6 – souhlasím, 7 – rozhodně souhlasím). Byla zvolena sedmibodová škála pro konzistenci mezi testovými nástroji. Konkrétní znění položek bude k nalezení v příloze č. 3.

Dotazník byl prezentován jako samostatný test, z toho důvodu se budeme věnovat jeho psychometrickým vlastnostem v kapitole Práce s daty.

Tab. 2: Škály a ukázkové položky inventáře Vyjednávání a souhlas v BDSM

škála	popis škály a ukázka položek	ω
souhlas	Zjišťuje zájem praktikujících o konsensuální povahu hry a způsob přijímání i darování souhlasu. Také souvisí s uvědomováním si rizika a poskytováním průběžné a závěrečné péče. - <i>Nikdy se partnera*ky po hře neptám, zda potřebuje nějakou péči.</i> * - <i>O problematiku souhlasu se nezajímám víc, než bych musela, proto se v ní nevzdělávám.</i>	0,81
stopka	Škála reflektuje míru vnitřní pohody s používáním stopky čili ukončením souhlasu. Jedinci s vyšším skórem mají obavy stopku využívat. - <i>Občas nepoužívám stopku, protože mám strach, jak by to ovlivnilo daný vztah.</i> - <i>Cítím se, že bych nenaplnila partnerovo*čino očekávání uspokojivé hry, pokud bych použila stopku.</i>	0,91
vyjednávání	Jedinci s vysokým skórem vysoce dbají na nepřekračování hranice, vyjednávání limitů před zahájením BDSM hry a sami expresivně vyjadřují své potřeby. - <i>Své hranice před hrou komunikuji verbálně a co nejvíce zřetelně.</i> - <i>Vůbec nevstupuji do hry, pokud jsme si předem nevyjasnili* y pravidla.</i>	0,77

Pozn.: Položky označené byly skórovány reverzně.

K testu byly poskytnuty následující vysvětlivky:

- Hrou (*scene*) je myšlen konsensuální akt výměny moci obsahující aspekty dominance, submise, sadismu, masochismu, bondáže a disciplíny.
- Stopkou (*safeword*) je myšlen verbální či neverbální signál smluvený před začátkem hry.
- Označení partner*ka se vztahuje i na situace, pokud je další zúčastněná osoba nebinární, či pokud je ve hře zúčastněno více osob.

5.2 Formulace hypotéz ke statistickému testování

Na základě výzkumného problému byly stanoveny výzkumné cíle, které jsme následně převedli a operacionalizovali do testovatelné podoby. Takto jsme vytvořili statistické hypotézy, jejichž znění naleznete zde:

- **H1:** Existuje souvislost mezi dimenzí úzkostnosti (ECR) a faktorem souhlas.
- **H2:** Existuje souvislost mezi dimenzí vyhýbavosti (ECR) a faktorem souhlas.
- **H3:** Existuje souvislost mezi dimenzí úzkostnosti (ECR) a faktorem stopka.
- **H4:** Existuje souvislost mezi dimenzí vyhýbavosti (ECR) a faktorem stopka.
- **H5:** Existuje souvislost mezi dimenzí úzkostnosti (ECR) a faktorem vyjednávání.
- **H6:** Existuje souvislost mezi dimenzí vyhýbavosti (ECR) a faktorem vyjednávání.
- **H7:** Existuje souvislost mezi faktorem souhlas a příslušností ke komunitě BDSM.
- **H8:** Existuje souvislost mezi faktorem stopka a příslušností ke komunitě BDSM.
- **H9:** Existuje souvislost mezi faktorem vyjednávání a příslušností ke komunitě BDSM.

6 SBĚR DAT A VÝZKUMNÝ SOUBOR

V této kapitole popisujeme sběr dat, představujeme výzkumný soubor, metody jeho získávání a základní charakteristiky.

6.1 Sběr dat

Data byla získána pomocí nástroje Google Forms v období od 25. 10. 2023 do 25. 11. 2023. Propagační plakát, který je k nalezení jako příloha 4, byl sdílen v relevantních uzavřených i veřejnosti přístupných skupinách na sociální síti Facebook a na sociální síti vytvořené pro BDSM, kink a fetish komunitu FetLife dle pravidel sdílení. Byl navázán kontakt s relevantními a inspirativními osobnostmi – ženami, které nám umožnily přístup do dalších uzavřených skupin nebo sdílely propagační plakát na svých profilech s dostatečným rozsahem. Nezaměřovali jsme se pouze na BDSM komunity, náš výzkum jsme sdíleli také ve skupinách s LGBTQ+ tematikou, konkrétně i trans tématy.

Pro získání výzkumného vzorku jsme zvolili výběr metodou sněhové koule neboli lavinovým výběrem. Využívá se při nedostupnosti cílové populace a funguje na principu postupného navazování kontaktů, které zprostředkují další kontakty (Ferjenčík, 2010). Náš soubor byl také samovýběrový, tudíž na principu dobrovolnosti.

6.2 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří 203 jednotlivců. Jako vstupní podmínky byly stanoveny věková hranice 18 let, identifikace s ženským či nebinárním rodem a praktikování BDSM. Nebinární identita byla také definována nutností feminní zkušenosti a souhlasem s občasným užíváním ženského rodu pro výzkumný soubor. BDSM praktikování nebylo záměrně blíže specifikováno pomocí motivace, zaměření, či čehokoli dalšího.

Tabulka 3 přehledně představuje výzkumný soubor, jeho deskriptivní charakteristiky a četnosti.

Tab. 3: Deskriptivní charakteristiky souboru na základě rodu a věku

Skupina	Počet	Průměr	Min.	Max.	SD
Nebinární osoby	8	27	21	41	7,4
Cisgender ženy	182	28,47	18	52	7,9
Transgender ženy	13	31,77	19	52	9,5
Celý soubor	203	28,63	18	52	8

Dotazník byl vyplněn 210 jedinci, přičemž 7 z nich bylo ze souboru odstraněno z následujících důvodů. Ve třech případech byla testová baterie vyplněna mužem (do kolonky jiné v položce gender doplnili odpověď muž), v jednom případě bylo u genderu, sexuality i dalších sociodemografických údajů označena odpověď nevím. Pátý vyřazený respondent do závěrečné poznámky doplnil, že se v rámci nebinarity pohybuje spíše na maskulinním spektru, a tudíž byl vyřazen pro nesplnění podmínek. Poslední dvě pozorování byla vyřazena pro jasný pokus o vtip (odhalili jsme nesmyslné kombinace u sociodemografických údajů a okrajové hodnoty u odpovědních škál).

V položce sexualita byly nutné určité úpravy. Odpovědi, které se vyskytly v kombinaci heterosexuální a bisexuální, byly označeny za bisexuální. Stejně jsme upravili i kombinace heterosexuální a pansexuální. Takto jsme upravili odpovědi 12 respondentek, u kterých můžeme očekávat v rámci bisexuality/ pansexuality preferenci směrem k mužům. Jelikož bisexualita i pansexualita ve své definici obsahuje i sexuální a romantickou přitažlivost k mužům a tato práce nerozlišuje bisexuální preference, rozhodli jsme se tento druh odpovědi sloučit do jedné.

Možnost vícenásobné odpovědi u položky Sexualita byla zvolena z důvodu očekávání, že asexuální jedinci budou mít zájem zvolit kromě asexuality také další zaměření. Ovšem takto učinila pouze jedna respondentka, která se identifikovala biromantickou orientací. Z důvodu absence dalších podrobností u ostatních asexuálních osob jsme se rozhodli všechna pozorování týkající se asexuality sloučit.

Více k zastoupení jednotlivých kategorií sexuality ve výzkumném vzorku najdete v této tabulce:

Tab. 4: Zastoupení kategorií sexuálních orientací dle vztahového nastavení

Druhy sexuality	Monogamní (n= 108)		Eticky nemonogamní (n= 95)	
	Četnosti		Četnosti	
	absolutní	relativní (%)	absolutní	relativní (%)
Heterosexuální	62	57,41	19	20
Homosexuální	5	4,63	1	1,05
Bisexuální	29	26,85	55	57,89
Pansexuální	11	10,19	16	16,84
Heteroflexibilní	1	0,93	0	0
Queer	0	0	1	1,05
Asexuální	0	0	3	3,16

Dále jsme považovali za nutné popsat výzkumný vzorek z pohledu praktikování BDSM tzn. rozložení rolí v rámci hry, délka praktikování BDSM a příslušnost ke komunitě

Tab. 5: Četnosti kategorických proměnných, které jsou spojeny s praktikováním BDSM

Úrovně kategorických proměnných		Bottom (n=91)		Top (n=9)		Switch (n=103)	
		Četnosti		Četnosti		Četnosti	
		absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
Délka praktikování	< 1 rok	8	9	0	0	6	6
	1 až 3 roky	42	46	2	22	40	39
	3 až 5 let	17	19	1	11	25	24
	5 až 10 let	16	18	2	22	21	20
	> 10 let	8	9	2	22	9	9
	> 20 let	0	0	2	22	2	2
Příslušnost ke komunitě	Ne	26	29	3	33	26	25
	Ano	47	52	5	56	57	55
	Krátce	18	20	1	11	20	19

Pozn.: Bottom = masochistické, submisivní zaměření, Top = sadistické, dominantní zaměření, Switch = zaměření flexibilní (Newmahr, 2008; Nichols, 2014). Relativní četnosti byly zaokrouhleny na celá čísla

Populace, na kterou chceme naše výsledky zobecňovat je velmi specifická. Kromě jedinečného nazírání na souhlas u heterosexuálních žen (Beres & MacDonald, 2015), nás zaujaly také následující charakteristiky.

BDSM praktikující jsou častěji nemonogamní. Třicet procent praktikujících BDSM se identifikuje jako bisexuální a 4,9 % jako homosexuální (Brown et al., 2019) a častěji nahlašují bisexuální zkušenost (Richters et al., 2008).

Dle přehledové studie ženy nejčastěji nahlašují identifikaci se submisivní rolí, mají častější fantazie o submisi než muži a projevují o ni celkově vyšší zájem. K roli switch se nejvíce hlásily genderqueer osoby, které častěji rovnoměrně ve hře sdílejí a mění role (Brown et al., 2019).

Cross a Matheson (2006) zjistili, že v jejich zkoumaném vzorku je téměř polovina masochisticky orientovaných osob bisexuální nebo homosexuální. V poslední řadě existuje výrazná intersekcionalita mezi bisexualitou, netradičními formami vztahů (konsenzuální nemonogamie) a sexualitou (Ortmann & Spratt, 2013).

6.3 Pilotní studie

Při vytváření dotazníku je nutné získání zpětné vazby od vzorku respondentů, který je malý, ovšem reprezentativní (Hendl & Remr, 2017). Byla provedena pilotní studie na vzorku 5 jedinců (4 ženy a jedna nebinární osoba), přičemž 3 z nich se označily za součást komunity. Výběr vzorku byl proveden příležitostným výběrem.

Poskytnuté připomínky a kritika sloužily nejen ke kontrole funkčnosti testové baterie, ale také k otestování srozumitelnosti jednotlivých položek a jejich relevantnosti k BDSM tématice. Byly doplněny základní vysvětlivky týkající se BDSM tematiky, ale i genderu či vztahového nastavení (např. pojem cisgender, tzn. soulad rodu a pohlaví určeného při narození). Na základě slovní zpětné vazby byly změněny tyto položky:

Tab. 6: Popis změn provedených po pilotní studii

Položka:	Původní znění:	Úprava po pilotáži:
5	Nevadí mi vstoupit do hry, přestože neznám emocionální spouštěče (= podnět, který může vyvolat silnou emocionální negativní reakci až flashback) partnera*ky.	Nevadí mi vstoupit do hry, pokud jsme s partnerem*kou neměli konverzaci o emocionálních spouštěcích (= podnětech, které mohou vyvolat silnou emocionální negativní reakci až flashback).
10	Nevstupuji do hry, pokud neznám partnerovy*činy zdravotní limity.	Potřebuji se zeptat na partnerovi* činy zdravotní limity, jinak nezvládnou vstoupit do hry.
15	Myslím si, že souhlas se může změnit uprostřed hry.	Při každé změně v průběhu hry (např. změna techniky, předmětu, polohy, tempa) se několikrát ujistím, že je to pro partnera*ku v pořádku
11*	Bez souhlasu vůbec nevstupuji do hry.	Ne vždy se ujistí uji, zda má partner*ka zájem se hry účastnit.

Pozn.: Položky označené * byly skórovány reverzně.

6.4 Etické hledisko a ochrana soukromí

Kvůli velmi citlivé povaze dat byl dotazník zcela anonymní. Po respondentech nebylo požadováno jméno ani žádný jiný ukazatel, který by je mohl spojit s jejich osobou, vyjma věku. Respondentky byly poučeny o dobrovolnosti účasti a možnosti kdykoli ukončit vyplňování testové baterie. Jelikož data byla anonymní, nebyla možnost zpětného odstranění dat. Bylo zdůrazněno, že odesláním dat respondentka potvrzuje svou účast ve výzkumu. Souhlas se zpracováním údajů byl definován odesláním odpovědi. V úvodní části dotazníku byl osvětlen cíl výzkumné práce, informace o autorce a informace týkající se testové baterie. Nebyl opomenut název katedry, univerzity a jméno vedoucí práce. Takto jsme postupovali v souladu s etickými principy psychologického výzkumu (Ferjenčík, 2010).

Data byla uchovávána v nejvyšší tajnosti. Data respondentek z pilotní studie byla smazána okamžitě po provedené analýze. Při použití metody sněhové koule a počátečním sdílením v relevantních skupinách byla zdůrazněna dobrovolnost dalšího sdílení. Respondentky nebyly za svou účast na výzkumu nijak odměněny, ale měly možnost ozvat se na e-mailovou adresu výzkumnice v případě zájmu o výsledky.

Cílem výzkumnic bylo zajistit co nejvíce bezpečné vyplňování pro všechny. Na konci dotazníku byl zanechán prostor pro dotazy. K propagačnímu plakátu byla

připojena e-mailová adresa. Bylo dbáno na inkluzivní jazyk i pro nebinární respondentstvo. V případě sexuality či genderu byly poskytnuty vysvětlivky.

Byly zaujaty následující postoje, které byly uplatňovány při vytváření dotazníku, práci s daty i tvoření teoretické části. Ctíme rozmanitost femininní zkušenosti, aspirujeme poskytnout prostor pro zakotvení nových poznatků minoritních skupin a v neposlední řadě klademe důraz na respektující jednání, jasnou komunikaci a sdílení informací o výzkumu. V našich postupech jsme se inspirovali australskými feministickými socioložkami (Beres & MacDonald, 2015).

7 PRÁCE S DATY A JEJÍ VÝSLEDKY

Ke zpracování dat byly užity programy Microsoft Office 365 Excel, Statistica 13 a RStudio. V rámci vyčištění dat byli nejdříve odstraněni respondenti podle kritérií, které jsme popsali výše. Mimo to byly sloučeny některé kategorické proměnné (viz Sběr dat a výzkumný soubor). Nebylo třeba žádné imputace, jelikož respondentky vyplnily všechny položky.

Kromě základních deskriptivních statistik jsme ověřili psychometrické vlastnosti u dotazníku vlastní konstrukce VS a v neposlední řadě jsme provedli odhad reliability pomocí McDonaldovy omegy.

Dále byly zjištěny jednotlivé skóry ECR pomocí převrácení reverzních položek a vypočítání průměru. Stejně tak jsme postupovali i v dotazníku vlastní konstrukce VS. Data byla vyhodnocena a následně analyzována, prezentována a interpretována. Hypotézy budeme testovat na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Nejprve jsme prověřovali normální rozdělení pomocí Shapir-Wilkova testu, který je považován za test první volby při testování normality. Přestože histogram dimenze úzkostnosti téměř připomíná normální rozdělení, tak data pro něj nesplňují předpoklad ($p > 0,05$), tzn. distribuce položek se signifikantně liší od normální. Z toho důvodu pro zkoumání souvislostí mezi proměnnými zvolíme neparametrické testy. Na základě tohoto testu normality totiž nelze naše data považovat za pocházející z normálního rozdělení.

Pro zajímavost jsme testovali také šikmost úzkostnosti, jejíž histogram nejvíce připomínal normální rozdělení. Naměřená šikmost se rovná $b = 0,26$. Veličina úzkostnosti se tedy realizuje s nadprůměrnými hodnotami.

V tabulce 7 přehledně prezentujeme výsledky testu normality:

Tab. 7: Ověřování normálního rozdělení

Distribuce skóre		Shapiro-Wilk	
		W	p
ECR	Úzkostnost	0,9865	0,0495
	Vyhýbavost	0,9833	0,166
Vlastní konstrukce	Souhlas	0,9297	< 0,001
	Stopka	0,9056	< 0,001
	Vyjednávání	0,9607	< 0,001
Příslušnost		0,7685	< 0,001

Pozn. W = hodnota Shapiro-Wilkova testu.

Na základě testů normality byly zvoleny neparametrické testové metody, konkrétně Spearmanův korelační koeficient a Kruskal-Wallisův test.

Nadále jsme prozkoumali popisné statistiky dle jednotlivých proměnných. V následující tabulce mapujeme dosažené hodnoty výzkumného vzorku v testu ECR:

Tab. 8: Deskriptivní statistiky dimenzí Experience in Close Relationships

Dimenze ECR	n	Průměr	Min.	Max.	SD
Vyhýbavost	203	3,45	1,39	6,28	1,00
Úzkostnost	203	4,21	1,22	6,67	1,22

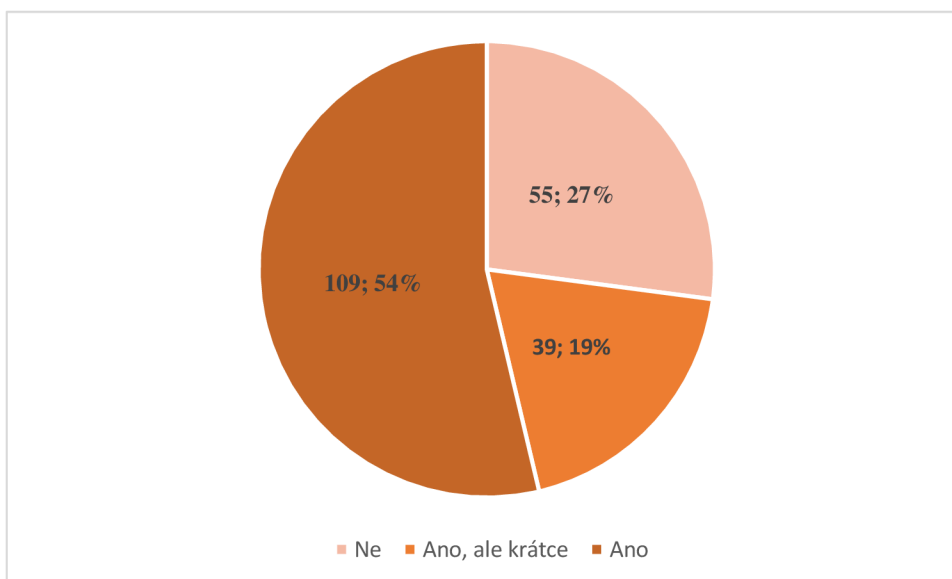
Dalším zkoumaným fenoménem byly bezpečnostní a etické zásady, které jsme měřili pomocí inventáře VS. Jeho deskriptivní charakteristiky lze prohlédnout v této tabulce:

Tab. 9: Deskriptivní statistiky faktorů dotazníku Vyjednávání a souhlas v BDSM

Faktory	n	Průměr	Min.	Max.	SD
Souhlas	203	5,63	2,38	7,00	0,96
Stopka	203	2,95	1,13	6,38	1,29
Vyjednávání	203	5,02	1,00	7,00	1,28

Neposlední proměnou je příslušnost ke komunitě, kterou jsme již prezentovali v tabulce 5, ale pro připomenutí zde najdete koláčový graf.

Obr. 2: Příslušnost ke komunitě dle četností

7.1.1 Ověření psychometrických kvalit dotazníku vlastní konstrukce

Využili jsme konfirmatorní faktorové analýzy k ověření faktorové analýzy dotazníku vlastní konstrukce Vyjednávání a souhlas v BDSM (VS). Vzhledem k výskytu výrazného zešíkmení položkových skóre u mnoha případů byly faktorové náboje odhadnuty pomocí metody diagonálně vážených jemných čtverců (WLSMV), která využívá polychorických korelačních koeficientů.

V našem výzkumu jsme předpokládali existenci 4 vzájemně korelovaných faktorů – péče, stopka, vyjednávání a souhlas – přičemž každý z těchto faktorů obsahoval 6 až 8 položek. Nicméně výsledky naznačily, že není možné oddělit faktor Souhlas od faktoru Péče (metoda zde vykazovala korelační koeficient s hodnotou vyšší než 1). Vzhledem k podobnému obsahu jsme se proto rozhodli sloučit tyto dva faktory do jednoho faktoru nazvaného Souhlas (odůvodnění pojmenování viz diskuse).

Po provedené úpravě jsme identifikovali několik problematických položek, jež byly následně vyloučeny z další analýzy. Položky 2 („Vím, co potřebuji, abych se v případě potřeby cítila bezpečně.“) a 24 („Pokud můj partner*ka použil*a stopku, tak hodně přemýšlím, zda má reakce byla včasná.“) vykazovaly sycení dvěma faktory. Položky 6 („Nikdy nevím, jak poznat kapacitu partnera*ky pokračovat ve hře.“) a 4 („Na psychické a/nebo fyzické bezpečí partnera*ky při hře občas zapomenou.“) si byly významově velmi blízké a kvůli korelovanosti reziduí narušovaly jednoznačnou faktorovou strukturu – druhá

jmenovaná byla proto vyřazena. Nakonec položky 1 („Myslím si, že každý partner*ka má individuální potřeby, kterým je třeba se přizpůsobit.“), 25 („Nastavená pravidla jsou univerzální a platná pro každou hru v daném vztahu.“), a 23 („Respektuji podobu preferované následné péče mého partnera*ky, přestože to není něco, co bych sama preferovala.“) byly vřazeny kvůli nízkým hodnotám faktorových nábojů (menší než 0,2).

Po provedených úpravách modelu byla dosažena uspokojivá shoda s daty. Statistika shody χ^2 je při 186 stupních volnosti rovna hodnotě 444,01. Komparativní index shody (CFI) nabývá hodnoty 0,97 a Tuckerův-Lewisův index hodnoty 0,96, chyba odhadu (RMSEA) pak hodnoty 0,08. Tyto hodnoty jsou v souladu s doporučeními, viz např. zde Hooper et al. (2007).

Testové škály vykazují také dostatečnou míru reliability. Koeficient omega dosahuje hodnot 0,81 pro Souhlas, 0,91 pro Stopku a 0,77 pro Vyjednávání. Korelace mezi jednotlivými faktory jsou následující: -0,40 mezi Souhlasem a Stopkou, 0,83 mezi Souhlasem a Vyjednáváním a -0,41 mezi Vyjednáváním a Stopkou. Shrnutí nalezených faktorových nábojů je uvedeno v tabulce 10.

Tato analýza byla provedena za účelem zjištění důležitých aspektů dotazníku, které nadále využíváme dále při testování hypotéz.

Tab. 10: Faktorové náboje položek inventáře Vyjednávání a souhlas v BDSM

Položka	Souhlas	Stopka	Vyjednávání	Znění položky
6*	0,43			Nikdy nevím, jak poznat kapacitu partnera*ky pokračovat ve hře.
11*	0,60			Ne vždy se ujistíuji, zda má partner*ka zájem se hry účastnit.
12	0,77			Zajímám se o to, co mohu udělat, abych po hře vytvořila bezpečné prostředí.
15	0,54			Při každé změně v průběhu hry se několikrát ujistím, že je to pro partnera*ku v pořádku.
16*	0,71			O problematiku souhlasu se nezajímám víc, než bych musela, proto se v ní nevzdělávám.
18*	0,74			Nikdy se partnera*ky po hře neptám, zda potřebuje nějakou péči.
21*	0,33			Po hře mě následná péče od partnera*ky vůbec nezajímá.
26	0,65			Raději se několikrát přesvědčím, že všichni zúčastnění (včetně mě) projevují nadšený souhlas.
8		0,68		Bojím se, že když použiji stopku, tak nastane konflikt s partnerem*kou.
9		0,79		Zažívám situace, kdy nepoužiji stopku, protože chci partnerovi*ce vyhovět.
13		0,86		Občas nepoužívám stopku, protože mám strach, jak by to ovlivnilo daný vztah.
14*		0,66		Nedělá mi problém použít stopku i v situaci, ve které jsem chtěla překonávat své hranice.
19		0,75		Pocit selhání pro mě hraje velkou roli v tom, jak často stopku používám.
20*		0,58		Při nepohodlí, které je nežádoucí, raději použiji stopku, než abych pevně trvala na dokončení hry.
22		0,86		Cítím se, že bych nenaplnila partnerovo*čino očekávání uspokojivé hry, kdybych použila stopku.
27*		0,58		Když použiji stopku, tak se cítím pochopená a necítím potřebu nic vysvětlovat.
3			0,68	Pokud mi můj partner*ka nesdělí své hranice, vždy se doptám.
5*			0,59	Nevadí mi vstoupit do hry, pokud jsme s partnerem*kou neměli konverzaci o emocionálních spouštěčích.
7			0,73	Své hranice před hrou komunikuji verbálně a co nejvíce zřetelně.
10			0,65	Potřebuji se zeptat na partnerovi*činy zdravotní limity, jinak nezvládnou vstoupit do hry.
17			0,72	Vůbec nevstupuji do hry, pokud jsme si předem nevyjasnili*y pravidla.
Omega	0,81	0,91	0,77	

Pozn.: Položky označené * byly skórovány reverzně.

7.2 Ověřování platnosti stanovených hypotéz

Hypotézy 1 až 6 předpokládají, že mezi dimenzemi vztahové vazby – úzkostnost a vyhýbavost a mezi faktory souhlas, limity a stopka existuje souvislost. K ověření těchto předpokladů jsme vzhledem k nesplnění podmínky normálního rozdělení použili Spearmanův korelační koeficient jako náhradu za parametrický Pearsonův korelační koeficient.

Hypotézy 7 až 9 předpovídají souvislost, že mezi faktory souhlas, limity a stopka a příslušností ke komunitě BDSM existuje souvislost. K ověření těchto předpokladů jsme vzhledem k nesplnění podmínky normálnímu rozdělení použili Kruskalův-Wallisův test.

7.2.1 Souvislost mezi dimenzemi ECR s faktorem souhlas

Tabulka 10 prezentuje výsledky pro hypotézy 1 a 2.

Tab. 11: Výsledky H1 a H2 – dimenze ECR a souhlas

Proměnné	N	Spearman R	t(N-2)	p-hodnota
Úzkostnost & Souhlas	203	-0,14	-2,07	0,039
Vyhýbavost & Souhlas	203	-0,03	-0,38	0,707

- **H1:** Existuje souvislost mezi dimenzí úzkostnosti (ECR) a faktorem souhlas.

Byla zjištěna statistická korelace mezi mírou úzkostnosti (ECR) a faktorem souhlas. Pozorovali jsme slabý, ale signifikantní vztah v záporném směru. Hypotézu 1 na základě výsledků **přijímáme**.

- **H2:** Existuje souvislost mezi dimenzí vyhýbavosti (ECR) a faktorem souhlas.

Nebyla zjištěna statistická korelace mezi mírou vyhýbavosti (ECR) a faktorem souhlas. Výsledek není signifikantní, hypotézu 2 na základě výsledků **nemůžeme přijmout**.

7.2.2 Souvislost mezi dimenzemi ECR a faktorem stopka

Tab. 12: Výsledky H3 a H4 – dimenze ECR a stopka

Proměnné	N	Spearman R	t(N-2)	p-hodnota
Úzkostnost & Stopka	203	0,43	6,74	< 0,001
Vyhýbavost & Stopka	203	0,25	3,60	< 0,001

- **H3:** Existuje souvislost mezi dimenzí úzkostnosti (ECR) a faktorem stopka.

Třetí hypotéza předpokládá, že mezi mírou úzkostnosti a tendencí faktoru stopka existuje souvislost. Výsledek hypotézy 3 je vysoce signifikantní se středně silným vztahem. Hypotézu 3 na základě uvedených hodnot **přijímáme**.

- **H4:** Existuje souvislost mezi dimenzí vyhýbavosti (ECR) a faktorem stopka.

Hypotéza 4 předpokládá, že mezi mírou vyhýbavosti a tendencí faktoru stopka existuje souvislost. Výsledek hypotézy 4 je vysoce signifikantní se slabým vztahem. Hypotézu 4 na základě uvedených hodnot taktéž **přijímáme**.

7.2.3 Souvislost mezi dimenzemi ECR a faktorem vyjednávání

Tab. 13: Výsledky H5 a H6 – dimenze ECR a vyjednávání

Proměnné	N	Spearman R	t(N-2)	p-hodnota
Úzkostnost & Vyjednávání	203	-0,09	-1,28	0,202
Vyhýbavost & Vyjednávání	203	0,00	-0,05	0,959

- **H5:** Existuje souvislost mezi dimenzí úzkostnosti (ECR) a faktorem vyjednávání.

Další hypotéza předpokládá souvislost mezi úzkostností a vyjednáváním. Na základě hodnot získaných z použití Spearmanova korelačního koeficientu prohlašujeme, že výsledek není signifikantní. Hypotézu 5 **nepřijímáme**.

- **H6:** Existuje souvislost mezi dimenzí vyhýbavosti (ECR) a faktorem vyjednávání.

Další hypotéza předpokládá souvislost mezi vyhýbavostí a vyjednáváním. Stejně jako u předchozích hypotéz jsme k získání hodnot použili Spearmanův korelační koeficient. Hypotézu 6 na základě nesignifikantních hodnot **nepřijímáme**.

7.2.4 Souvislost mezi faktory dotazníku VS v BDSM a příslušností

Jak jsme již avizovali, na prověření následujících hypotéz byl užít Kruskalův-Wallisův test z důvodu nesplnění podmínky normálního rozdělení.

Respondentstvo jsme na základě jejich odpovědí rozdělili do 3 skupin reflektující jejich identifikaci a příslušnost s komunitou BDSM. Vznikly tři skupiny příslušnosti: ano, ne, ano krátce. Výzkumný vzorek zůstává stejný jako v předchozích hypotézách. Hodnoty Kruskal-Wallisova testu naleznete v následující tabulce.

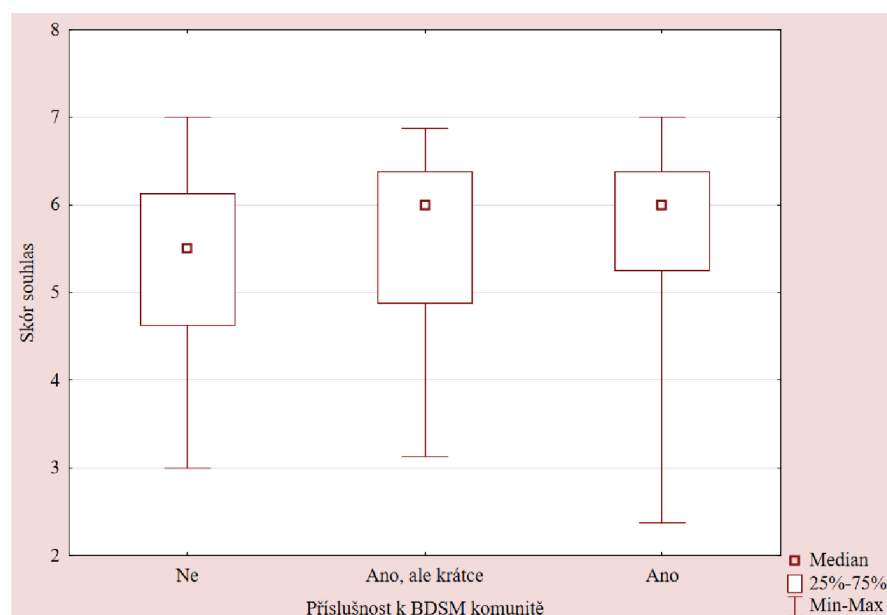
Tab. 14: Výsledky H7 až H9 – faktory VS a příslušnost ke komunitě BDSM

Proměnné	N	H(2)	p-hodnota
Souhlas & Příslušnost	203	6,877	0,032
Stopka & Příslušnost	203	2,981	0,225
Vyjednávání & Příslušnost	203	7,323	0,026

- **H7:** Faktor souhlas souvisí s příslušností ke komunitě BDSM

Předpokládáme vztah mezi faktorem vyjednávání a příslušností ke komunitě BDSM. Výsledek hypotézy 7 je signifikantní, proto ji **přijímáme**. Graf 2 prezentuje rozdíl mediánů skóru faktoru souhlas.

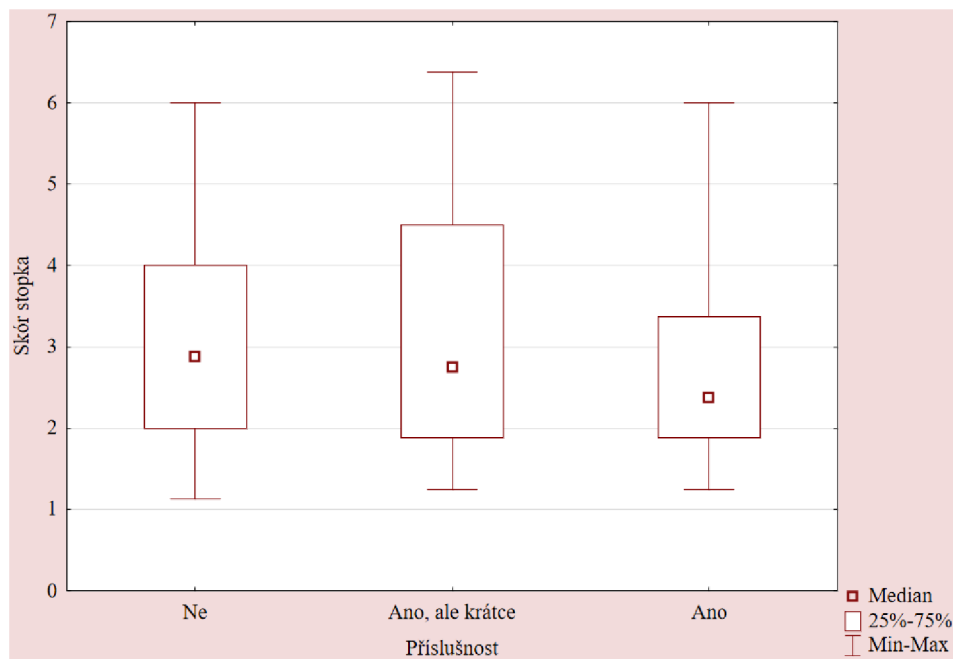
Obr. 3: Rozdíl mediánů skóru souhlas dle kategorické proměnné příslušnost ke komunitě BDSM

- **H8:** Faktor stopka souvisí s příslušností ke komunitě BDSM

Předpokládáme vztah mezi faktorem stopka a příslušností ke komunitě BDSM. Výsledek hypotézy 7 není signifikantní, proto ji **nepřijímáme**. Graf 3 prezentuje rozdíl mediánů skóre faktoru stopka.

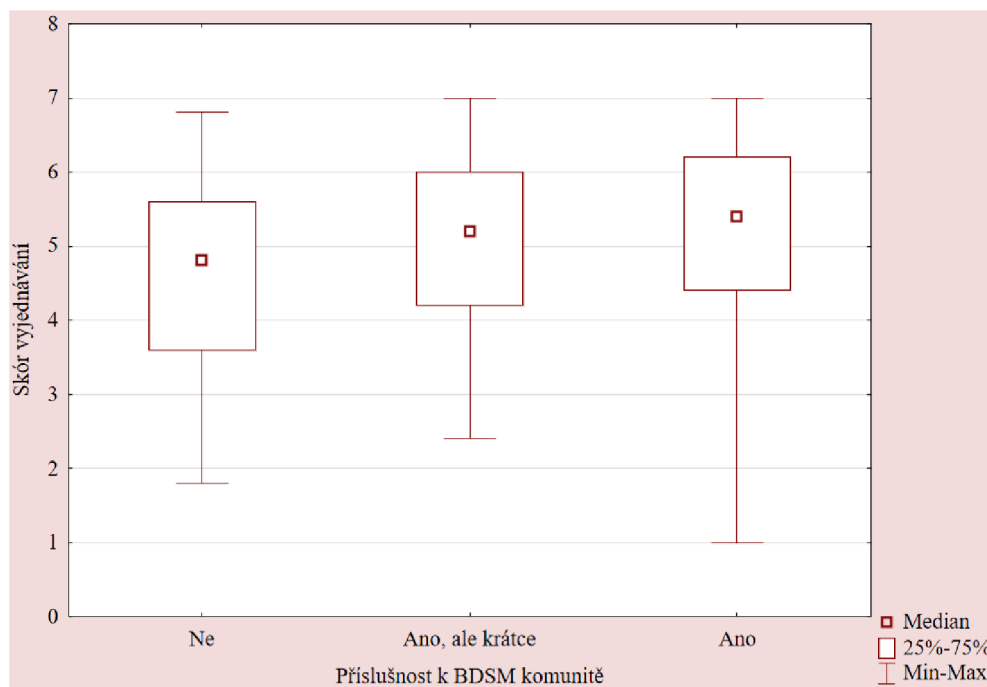
Obr. 4: Rozdíl mediánů skóre stopka dle kategorické proměnné příslušnost ke komunitě BDSM

H9: Faktor vyjednávání souvisí s příslušností ke komunitě BDSM

Poslední hypotéza předpokládá souvislost mezi příslušností k BDSM komunitě a faktorem vyjednávání. Nalezli jsme mezi proměnnými signifikantní vztah, proto poslední hypotézu 9 **přijímáme**. Graf 4 prezentuje rozdíl mediánů skóre faktoru vyjednávání.

Obr. 5: Rozdíl mediánů skóre vyjednávání dle kategorické proměnné příslušnost ke komunitě BDSM

Podobně jako u analýzy rozptylu nás zajímaly rozdíly mezi kategoriemi. K jejich zjištění jsme využili Post Hoc testy konkrétně Tukeyho HSD. Zkoumali jsme významné rozdíly dvojic v rámci faktorů souhlas a vyjednávání. V obou těchto faktorech byly nejvýznamnější rozdíly mezi skupinami ano a ne (příslušnost a nepříslušnost ke komunitě BDSM). Pro dvojici ano a ne ve faktoru souhlas se $p = 0,03$, pro dvojici ano a ne ve faktoru vyjednávání se taktéž $p = 0,03$.

7.3 Výsledky ověření platnosti statistických hypotéz

V následující tabulce najdete přehled hypotéz a zda byly přijaty, či nikoli.

Tab. 15: Přehled ověřených statistických hypotéz

Hypotéza	p-hodnota	Platnost
H1: Existuje souvislost mezi dimenzí úzkostnosti (ECR) a faktorem souhlas.	0,039	Přijímáme
H2: Existuje souvislost mezi dimenzí vyhýbavosti (ECR) a faktorem souhlas.	0,707	Nemůžeme přijmout
H3: Existuje souvislost mezi dimenzí úzkostnosti (ECR) a faktorem stopka.	< 0,001	Přijímáme
H4: Existuje souvislost mezi dimenzí vyhýbavosti (ECR) a faktorem stopka.	< 0,001	Přijímáme
H5: Existuje souvislost mezi dimenzí úzkostnosti (ECR) a faktorem vyjednávání.	0,202	Nemůžeme přijmout
H6: Existuje souvislost mezi dimenzí vyhýbavosti (ECR) a faktorem vyjednávání.	0,959	Nemůžeme přijmout
H7: Existuje souvislost mezi faktorem souhlas a příslušností ke komunitě BDSM.	0,032	Přijímáme
H8: Existuje souvislost mezi faktorem stopka a příslušností ke komunitě BDSM.	0,225	Přijímáme
H9: Existuje souvislost mezi faktorem vyjednávání a příslušností ke komunitě BDSM.	0,026	Nemůžeme přijmout

8 DISKUZE

Tato bakalářská práce zkoumala souvislost vztahové vazby a bezpečnostních aspektů BDSM, konkrétně vyjednávání limitů, souhlasu a stopky. Dále jsme prověřovali vztah těchto bezpečnostních aspektů s příslušností k BDSM komunitě. Pro prozkoumání těchto souvislostí jsme zvolili kvantitativní výzkum, ve kterém byly použity testové baterie Experience in Close Relationships a dotazník vlastní konstrukce, který jsme nazvali Vyjednávání a souhlas v BDSM. Tato testová baterie byla ověřována pomocí konfirmatorní faktorové analýzy. Dále byly položeny sociodemografické položky.

První a druhá hypotéza zjišťovaly, zda existuje souvislost mezi faktorem souhlasu a dimenzí úzkostnosti a vyhybavosti. Jinými slovy, zda existuje vztah mezi mírou vyhybavosti či úzkostnosti a mírou zájmu o konsensuální povahu hry, tendence k péči a udržování obezřetného přístupu. Korelace byla potvrzena pouze mezi mírou úzkostnosti a faktorem souhlasu v záporném směru. Tedy pokud se zvyšuje tendence faktoru souhlasu, klesá míra úzkostnosti. Naše prvotní odhady očekávaly spíše vztah ve směru kladném čili že s vyšší úzkostností se bude pojít vyšší zájem o péči, o kontrolu souhlasu a větší obezřetnost. Očekávali jsme, že by vyšší tendence tohoto faktoru vycházela z motivace lidí s vyšší mírou úzkostnosti naplnit potřebu intimity a jistoty (Mikulincer & Shaver, 2016) a potřebě plného zapojení partnera či partnerky do sexuální aktivity (Birnbau et al., 2006). I Péloquin et al., (2014) spojovali vyšší úzkostnost s vyšší kontrolou poskytované péče. Přestože Bogaert a Sadava (2002) zjistili, že lidé s úzkostným typem vztahové vazby jsou více obezřetní během sexu, jejich zjištění mapovalo pouze aspekty jako užívání kondomu či konverzace o pohlavně přenosných chorobách. Po vyhodnocení výsledků přicházíme s několika možnými interpretacemi. Interpretace, ke které se přikláníme, je, že se s nižší úzkostností pojí vyšší tendence k souhlasu a péči. Feeney et al. (2000) píše, že lidé s vyšším skóre úzkostnosti hůře hodnotí, jakým způsobem komunikují v sexuálních interakcích. Pro lidi s úzkostným stylem může být náročnější vyjádřit své nároky na péči, naopak pro lidi s vyšší vazebnou jistotou je výměna důvěry v rámci hry snazší (Ten Brink et al., 2021). Dále je možné, že existuje limitace v dotazníku vlastní konstrukce ve faktoru stopka. Je možné, že některé byly položky směřovány spíše na úkony vykonávané osobou, která je v aktivní roli (tops), a téměř polovina našeho vzorku jsou ženy a lidé, kteří se identifikují jako bottom. Kromě toho je možnost rámcovat tendenci k souhlasu

jako naučenou dovednost, jak bude rozvedeno v interpretaci dalších hypotéz. Jak jsme očekávali, nebyla nalezena souvislost mezi vyhýbavostí a tendencí faktoru souhlas, jelikož vyhýbaví lidé rozhodně nejsou charakterističtí pro nadměrné poskytování péče a vyžadování ujištění.

Třetí a čtvrtá hypotéza ověřovaly vztah mezi úzkostností a vyhýbavostí a faktorem stopka. Obě hypotézy byly přijaty, přičemž mezi úzkostností a stopkou byl středně silný vztah a mezi vyhýbavostí a stopkou byl slabý. Z obou výsledků vyplývá, že čím vyšší bude skóre nejisté dimenze, tím méně bude využíváno možnosti stopky. Jedinci, kteří získali vysoký skóre ve faktoru stopka, ji mají obavy využívat kvůli možnému konfliktu, touze po zalíbení se, strachu o dopad na vztah nebo pocitu selhání. Získané výsledky odpovídají našim očekáváním. Lidé s vyšší tendencí vyhýbavosti kvůli svým regulačním strategiím ignorují své sexuální potřeby a také nechtějí vést intimní konverzace o svých potřebách (Mikulincer & Shaver, 2016), což můžeme aplikovat do kontextu BDSM jako neschopnost použít stopku, přestože by ji jedinec rád využil. Užití stopky může být také vnímáno jako intimní akt, který je pro lidi s vyhýbavým stylem s nepřírozený (Birnbbaum et al., 2006) nebo také její užití může znamenat ztrátu sociální prestiže a sebevědomí (Mikulincer & Shaver, 2016). Lidé s vyšší mírou úzkostnosti a/či vyhýbavosti se také raději podřídí druhému, než aby vedli komunikaci o sexuálních potřebách (Davis et al., 2006). Pro úzkostné jedince je zase typické akceptování sexu, který není chtěný, leč je dobrovolný (Gentzler & Kerns, 2004; Impett & Peplau, 2002). Je takto činěno, aby se jedinec vyhnul případnému odmítnutí od partnera či dokonce opuštění (Mikulincer & Shaver, 2016). To, že se úzkostní lidé častěji přikloní k sexuální aktivitě, protože mají strach z partnerova odmítnutí, tvrdí i Feeney et al. (2000). Tyto poznatky můžeme opět jednoduše dosadit do našeho kontextu BDSM scény. Je samozřejmě možné předpokládat, že z podstaty BDSM hry se najdou lidé, které přitahuje balancování na hraně svých limitů (Williams et al., 2014). Nejednen by dokonce argumentoval, zdali právě toto není podstata BDSM. Ovšem položky dotazníku Vyjednávání a souhlas v BDSM silně korespondují s důvody pro akceptování nechtěného dobrovolného sexu, jako např. položky 9 („Zažívám situace, kdy nepoužiji stopku, protože chci partnerovi*ce vyhovět“) nebo 19 („Pocit selhání pro mě hraje velkou roli v tom, jak často stopku používám“). Proto můžeme tvrdit, že mezi vazebnou úzkostností i vyhýbavostí a tendencí užívání stopky v BDSM hře existuje souvislost.

Hypotézy zjišťující vztah mezi faktorem vyjednávání a dimenzemi úzkostnost a vyhýbavost nebyly přijaty. Přestože vyjednávání o limitech by se dalo pojímat jako

konverzace o sexuálních potřebách, ve kterém lidé více úzkostní a vyhýbaví nepříliš vynikají, vyjednávání prováděné v kontextu BDSM má další specifikum. Je objektivní, věcné a nemusí být nutně citově zabarvené či vyvolávající stud. Inventář byl orientovaný na to, zda se praktikující táží na limity, tedy něco, co schází či kam nejsou ochotni zajít, např. položka 10 („Potřebuji se zeptat na partnerovi* činy zdravotní limity, jinak nezvládnou vstoupit do hry“) nebo 3 („Pokud mi můj partner*ka nesdělí své hranice, vždy se doptám“). Dále byly otázky ve většině směřovány na dodržování limitů, které určí partner či partnerka. Můžeme tedy tvrdit, že v takových případech lidé s vyššími skóry úzkostnosti a vyhýbavosti nezažívají obtíže.

V posledních třech hypotézách předpokládáme, že nalezneme souvislost mezi faktory souhlas, limity a stopka a příslušností členů k BDSM komunitě. Respondentstvo bylo rozděleno do tří skupin dle jejich sebeidentifikace vůči BDSM komunitě. Vznikly tři skupiny příslušnosti: ano, ne, ano krátce. Přijali jsme hypotézy, z nichž první hledala souvislost mezi faktorem souhlas a příslušností a druhá mezi faktorem vyjednávání a příslušností. Naopak hypotéza o existenci souvislosti mezi faktorem stopka a proměnnou příslušnost nemohla být přijata.

Mediánový skór pro faktor souhlas byl pro skupiny ano a ano krátce stejný a zároveň byly oba vyšší než mediánový skór skupiny, která se neidentifikuje s komunitou. Interkvartilová odchylka u dlouhodobých členek komunity je nejmenší, tudíž se v této skupině pohybuje nejvíce respondentek ve vysokých skórech. Vysoký skór značí vyšší pozornost věnovanou souhlasu a péči během, před a po hře. Vypovídá o vyšší obezřetnosti čili risk-aware přístupu a pečujícím přístupu. Zároveň má i největší variační rozpětí, které sahá až do velmi nízkých hodnot. Myslíme si ovšem, že nízký skór automaticky neznamená absolutní nezáměr o souhlasnou hru, ale souhlas v těchto případech může být pojímán méně binárně (Fanghanel, 2019), může být kladen vyšší důraz na neverbální komunikaci nebo respondentky mohou být praktikantkami různých forem *edge play* jako např. konsenzuální nesouhlas či *blanket consent* (Beres & MacDonald, 2015). Ve shrnutí, pozorujeme signifikantní rozdíly mezi praktikujícími skupinami dle inklinace k faktoru souhlas. Současně bylo nalezeno, že dlouhodobé či nově příchozí příslušnice komunit BDSM vykazují stejně vysoké mediánové skóry.

Mezi skupinami příslušnosti ke komunitě byly dle výše skóru faktoru vyjednávání taktéž nalezeny signifikantní rozdíly. Krabicový graf nám poskytl podobný charakter informací jako v předchozí přijaté hypotéze. Největší rozdíl je opět mezi skupinami ano

krátce a ano oproti skupině, která se neidentifikuje jako součást komunity. Nejvyšší získaný medián připadl opět dlouhodobým členkám BDSM komunit, po nich nově příchozím členkám a nejmenší skóre měly praktikující, které nejsou součástí komunit. Nejvíce praktikujících s příslušností ke komunitě se opět pohybovalo v nejvyšších skórech.

Jediná hypotéza z tohoto svazku, která nebyla přijata, je hypotéza Stopka & Příslušnost. Ovšem na druhou stranu byla nalezena souvislost mezi vyhýbavostí a stopkou a také mezi úzkostností a stopkou. Domníváme se, že faktory vyjednávání a souhlas mohou být konceptualizovány jako dovednost, etika hry či naučený přístup, který je předáván díky komunitám. Přestože jsou předávány vědomosti i o tom, jak vědomě užívat stopku, myslíme si, že do jejího užívání zasahuje mnohem více faktorů. Dokázali jsme, že existuje souvislost mezi oběma dimenzemi vztahové vazby a užíváním stopky. Pro faktor stopka jsme nenalezli signifikantní rozdíly mezi skupinami příslušnosti BDSM.

V naší práci jsme dokázali, že bezpečnostní aspekty nejsou ovlivněny pouze komunitní příslušností, ale i dimenzemi vztahové vazby. Zjištění, která považujeme za nejdůležitější jsou následující. Faktor stopka má souvislost s úzkostností a vyhýbavostí, pro faktor vyjednávání hraje roli příslušnost ke komunitě BDSM a faktor souhlas se pohybuje na pomezí, jelikož jeho vyšší tendence souvisí s nižší úzkostností a jeho vysoké skóre se objevovaly u praktikujících, které se identifikují s komunitou.

Za limitující označujeme fakt, že jsme s výzkumným vzorkem při vyplňování nepřišli do kontaktu. Kritika respondentek z pilotního výzkumu byla provedena taktéž online. Přestože tato forma poskytla značnou anonymitu a tím pádem přinesla vysoký počet respondentek, není jisté, zda byly všechny položky pochopeny správně či zda nám něco neuniklo, přestože jsme poskytli e-mailovou adresu, na kterou bylo možno se obrátit. K limitům řadíme nedostatek aktuální literatury, která by se věnovala sexuálnímu chování a přístupu dle attachmentu. Na téma využívání bezpečnostních aspektů v sexuální interakci byly nalezeny pouze kvalitativní studie. Design naší práce byl jedinečný a nebylo příliš možností pro porovnávání našich výsledků. Na pomezí limitu a silné stránky vnímáme dotazník vlastní konstrukce Vyjednávání a Souhlas v BDSM. Za velmi podařené považujeme položky patřící k faktorům stopka a vyjednávání. Zato položky ve faktoru péče by si, přestože nám ve výzkumu prokázaly velkou službu, zasloužily další podrobnější zkoumání a vylepšení.

Za silnou stránku tohoto výzkumu považujeme obšírný výzkumný prvek, který se nám podařilo získat pomocí online distribuce dotazníku. Za vydařenou považujeme především metodu sněhové koule, která věru zprostředkovala mnoho kontaktů a rozšířila testové baterie i do běžně nepříliš přístupných online skupin. Náš prvek je dostatečně diverzitní co se týče např. sexuality či BDSM rolí a odpovídá demografickým popisům ostatních výzkumných skupin. Stejně jako Ortmann a Sprott (2013) či Friedman (2022) jsme potvrdili intersekcionalitu mezi nemonogamními vztahy a kink identitou, jelikož téměř polovina respondentek zvolila eticky nemonogamní nastavení vztahu. Roli top zvolilo pouze 9 žen, což ovšem není překvapením, jelikož ženy se nejčastěji identifikují se submisivní a switch rolí (Brown et al., 2019). Za zajímavé údaje také považujeme zastoupení dat v položce příslušnost ke komunitě, kterou jsme záměrně identifikovali velmi vágně. Pouze polovina se identifikuje jako příslušnice BDSM komunity. Toto může být způsobeno sdílením výzkumu i v queer zaměřených skupinách. Celkem 12 respondentek v položce sexualita zvolilo zároveň možnost heterosexuální a bisexuální/pansexuální. Přestože tato data byla upravena (viz kapitola [6.2](#)), počáteční informace dává za pravdu studii Richterse et al. (2008), kteří zaznamenali u BDSM praktikujících častější bisexuální zkušenost. Jako výzkumný vzorek byly záměrně zvoleny ženy a nebinární osoby z důvodu rozdělení BDSM rolí mezi ženami (Brown et al., 2019) a vyšší citlivosti žen vůči vnitřním pracovním modelům, které ovlivňují sexuální chování (Bogaert & Sadava, 2002). Věříme, že pokud by byl vzorek čistě mužský, tak by výsledky mohly být diametrálně odlišné. Rozdílně je také vnímán souhlas (Jozkowski et al., 2014) či rozdělení poskytování péče (Péloquin et al., 2014).

Za obecný přínos této práce považujeme rozšíření poznatků ohledně bezpečí a obezřetnosti v sexuálních interakcích. Za zejména významné jsou výsledky hypotéz zkoumající vztah faktoru stopka s dimenzemi ECR, jelikož postihují specifický kontext BDSM scény a přispívají k výčtu sexuálního chování typického lidí s vyšší mírou úzkostnosti a/nebo vyhýbavosti. Druhým největším přínosem je obohacení aktuálního stále rychleji rostoucího diskurzu ohledně BDSM, který se doposud na problematiku souhlasu zaměřoval kvalitativně nebo čistě na heterosexuálním a cisgender vzorku.

Považujeme za možné zobecňovat naše výsledky na populaci žen a nebinárních osob s feminní zkušeností. Pro další výzkum by bylo zcela jistě přínosné v souvislosti se vztahovou vazbou aplikovat obdobnou verzi dotazníku Vyjednávání a souhlas pro populaci, která BDSM nepraktikuje. Přestože vyjednávání limitů či stopka jsou charakteristické pro

BDSM aktivity, otevřená komunikace ohledně sexuálních potřeb a tužeb je problematická pro jakéhokoli člověka s inklinací k úzkostnosti či vyhýbavosti (Davis et al., 2006).

9 ZÁVĚR

V provedeném výzkumu jsme se ověřovali především souvislost vztahové vazby s bezpečnostními aspekty BDSM. Sekundárním cílem našeho bádání bylo porovnat rozdíly v tendencích k bezpečnostním faktorům ve skupinách BDSM praktikujících rozdělených dle jejich příslušnosti k BDSM komunitě. Získali jsme následující výsledky:

- Byl nalezen signifikantní vztah mezi faktorem souhlas a oběma dimenzemi ECR – vyhýbavostí i úzkostností. Tato zjištění potvrzují poznatky odborné literatury, která charakterizuje osoby vyšší vyhýbavostí zanedbáváním svých sexuálních potřeb kvůli touze vyhnout se intimitě a osoby s vyšší úzkostností podřizováním se druhému s cílem udržet blízkost.
- Potvrdili jsme souvislost mezi faktorem souhlas a dimenzí úzkostnosti, leč mezi souhlasem a vyhýbavostí vztah nalezen nebyl. Výsledek interpretujeme nedostatečnou kvalitou sexuální komunikace lidí s vyšší úzkostností či zarámováním souhlasu jako naučené dovednosti.
- Nebyla shledána souvislost mezi úzkostností ani vyhýbavostí s faktorem vyjednávání. Dodržování limitů, které stanoví při sexu druhá strana, by nemělo činit potíže na základě vyšší míry úzkostnosti či vyhýbavosti.
- Signifikantní rozdíly ve skóru skupin dle příslušnosti byly nalezeny v tendencích faktoru souhlas a vyjednávání. Praktikující BDSM, které se identifikují jako členky komunit (dlouhodobé či nově příchozí), vykazují vyšší skóry než BDSM praktikující, které se nevedly jako příslušnice komunity.
- Za významné považujeme zjištění vzájemné kompatibility mezi cíli. Na základě našich výsledků můžeme předpokládat, že faktor stopka je vázán na dimenzi vztahové vazby a faktor vyjednávání je vázán na příslušnost ke komunitě. Faktor souhlas se pohybuje na pomezí, jelikož jeho vyšší tendence je spojována s nižší úzkostností a zároveň jsou jeho vysoké skóry spojeny s příslušností ke komunitě.

10 SOUHRN

V této bakalářské práci jsme se zabývali vztahem mezi vztahovou vazbou a bezpečnostními aspekty BDSM. Tato práce je rozdělena na dvě základní části. První teoretickou a druhou věnovanou výzkumu, jeho výsledkům a následným interpretacím.

V první kapitole nejprve vymezujeme termín BDSM jakožto široký soubor sexuálních praktik, jejichž cílem je konsenzuální výměna moci nebo intenzivní psychický a/nebo fyzický prožitek (Williams, 2009) a zasazujeme jej do kontextu kinku (Weiss, 2015). Na BDSM lze nahlížet jako na sexuální variaci, čili nestandardní menšinové sexuální chování (Weiss, 2017), či jako na tzv. serious leisure (Newmahr, 2010). Pro BDSM jsou typické bezpečnostní zásady, které jsou předávány komunitně (Dunkley & Brotto, 2020). Nejzásadnějším konceptem je souhlas, který odlišuje BDSM od násilí (Ortmann & Sprott, 2013), důležité jsou také fenomény jako vyjednávání limitů, stopka a aftercare.

Ve druhé kapitole se zabýváme teorií vztahové vazby rozvíjenou zejména Johnem Bowlbym a Mary Ainsworth (Mikulincer & Shaver, 2016). Tento koncept byl definován jako „trvalé emoční pouto, charakterizované potřebou vyhledávat a udržovat blízkost s určitou osobou, zejména v podmínkách stresu“ (Bowlby (1969) citováno v Kulísek, 2000, s. 406). Vazba je tvořena díky tendenci dítěte být připoutáno k primární pečující osobě (Bowlby, 2023). Díky vnitřním pracovním modelům, které vytvářejí mentální reprezentace sebe a okolního světa, je vztahová vazba vytvořená v raném dětství paralelní té v dospělém životě (Obegi & Berant, 2009). Vztahová vazba v dospělosti byla kategorizována (Bartholomew & Horowitz, 1991), ale pro její popis jsou častěji využívány na sobě nezávislé dimenze úzkostnosti a vyhýbavosti (Brennan et al., 1998).

Poslední kapitola snoubí poznatky a aktuální studie o vztahové vazbě a BDSM. Nejprve jsme popsali vzorce sexuálního chování a postojů typických pro zvýšenou úzkostnost a vyhýbavost. Existují studie, které odkazují na častější přítomnost raného traumatu či nejisté vztahové vazby u BDSM praktikujících (Sandnabba et al., 2002; Santtila et al., 2001), ale obsahují značné limitace. Byly nahrazeny již aktuálnějšími výzkumy, které nepotvrdily korelaci mezi nejistou vztahovou vazbou a vyšší orientací k BDSM aktivitám (Richters et al., 2008; Wismeijer & Van Assen, 2013).

Lze předpokládat, že se sexuální chování bude lišit na základě vztahové vazby (Gentzler & Kerns, 2004). Ptáme se tedy, jestli existuje souvislost mezi vztahovou vazbou a inklinací k využívání bezpečnostních aspektů u žen a nebinárních osob, které praktikují BDSM. Najdeme rozdíl ve způsobu, jakým využívají bezpečnostní aspekty BDSM praktikující, kteří se identifikují s komunitou a těmi, kteří nikoli? Hlavním cílem této bakalářské práce je nalézt souvislost mezi bezpečnostními aspekty BDSM a dimenzemi vztahové vazby a sekundárně mezi bezpečnostními aspekty BDSM a příslušností ke komunitě.

Pro účely této práce jsme zvolili kvantitativní design – konkrétně korelační studii, pro kterou jsme data zajistili pomocí dotazníkového šetření distribuovaného online. K měření proměnných byl využit standardizovaný dotazník Experience in Close Relationships (ECR) a dotazník vlastní konstrukce Vyjednávání a souhlas v BDSM. Byly použity i sociodemografické položky. Inventář ECR měří skóry ve dvou na sobě nezávislých dimenzích vztahové vazby – úzkostnosti a vyhýbavosti. Má celkem 36 položek a odpovědi jsou hodnoceny na Likertově 7bodové škále. Test Vyjednávání a souhlas v BDSM byl tvořen 21 položkami a taktéž využíval Likertovu škálu o sedmi bodech. Měří tendence využívání bezpečnostních aspektů, které jsme rozdělili na tři faktory – souhlas, stopka a vyjednávání, identifikované pomocí konfirmatorní faktorové analýzy. Výzkumný soubor o 203 jedincích byl získán metodou sněhové koule a principem samovýběru během jednoho měsíce. Byla provedena pilotní studie, na kterou reagovaly odpovídající změny v inventáři vlastní konstrukce. Kvůli intimní povaze dat byl dáván velký důraz na etické hledisko a ochranu soukromí.

Výpočty, které ověřovaly platnost hypotéz, byly provedeny v programu Statistica 13, RStudio a Microsoft Office 365 Excel. Pro nesplnění podmínky normálního rozdělení, které bylo ověřováno Shapir-Wilkovým testem, jsme se vydali cestou neparametrických statistických testů. V případě hypotéz 1 až 6 byl zvolen Spearmanův korelační koeficient, pro hypotézy 7 až 9 Kruskal-Wallisův test. Hypotézy byly testovány na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Popsali jsme následující zjištění. Výsledky ukázaly souvislost mezi vyšším zájmem o péči, o kontrolu souhlasné hry a větší obezřetnost čili souvislost mezi tendencí k faktoru souhlas a nižší úzkostností (H1). Toto interpretujeme nedostatky v komunikaci ohledně sexuálních potřeb, kteří lidé s vyšší mírou úzkostnosti nahlašují. Dále si myslíme, že přestože faktor souhlas souvisí s dimenzí úzkostnost, souhlas může být konceptualizován

jako dovednost či etika hry předávána edukativními prostředky či sociálním modelováním. Mezi faktorem souhlas a vyhýbavostí (H2) dle očekávání vztah nalezen nebyl.

Byl nalezen signifikantní vztah mezi tendencí k faktoru stopka a vyhýbavostí i úzkostností (ECR), který byl testován hypotézami 3 a 4. Tyto výsledky podporují existující poznatky v odborné literatuře, která popisuje osoby s vyšší mírou vyhýbavosti jako ty, které zanedbávají své sexuální potřeby z obavy před intimními vztahy, a osoby s vyšší mírou úzkostnosti, které se podřizují druhým za účelem udržení blízkosti.

Nebyla nalezena souvislost mezi vyjednáváním limitů a úzkostností či vyhýbavostí (H5 a H6), jelikož respektování stanovených hranic při sexuálních aktivitách by neměl být problémem pro osoby s vyšší mírou úzkostnosti či vyhýbavosti, ale byl identifikován rozdíl mezi skóry k tendenci vyjednávání mezi skupinami rozdělených dle příslušnosti ke komunitě BDSM (H9). Podobné výsledky o rozdílu mezi skupinami dle příslušnosti byly nalezeny u faktoru souhlas (H7). Naopak rozdíl mezi skupinami dle příslušnosti nebyl potvrzen pro faktor stopka (H8), avšak předpokládáme, že faktor stopka je navázán zejména na dimenze vztahové vazby (ECR). Pro shrnutí, pro faktor stopka jsme našli souvislost s úzkostností i vyhýbavostí, pro faktor vyjednávání hraje roli příslušnost ke komunitě BDSM a faktor souhlas se pohybuje na pomezí, jelikož jeho vyšší tendence souvisí s nižší úzkostností a jeho vysoké skóry se objevovaly u praktikujících, které se identifikují s komunitou.

LITERATURA

- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Ainsworth, M. D., & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, *46*(4), 333–341. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.46.4.333>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5. Vydání)*. American Psychiatric Publishing. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Andrieu, B., Lahuerta, C., & Luy, A. (2019). Consenting to constraint: BDSM therapy after the DSM-5. *L'Évolution Psychiatrique*, *84*(2), 1–14. <https://doi.org/10.1016/j.evopsy.2019.02.005>
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, *61*(2), 226–244. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.61.2.226>
- Bauer, R. (2021). Queering consent: Negotiating critical consent in les-bi-trans-queer BDSM contexts. *Sexualities*, *24*(5–6), 767–783. <https://doi.org/10.1177/1363460720973902>
- Beres, M. A. (2007). 'Spontaneous' Sexual Consent: An Analysis of Sexual Consent Literature. *Feminism & Psychology*, *17*(1), 93–108. <https://doi.org/10.1177/0959353507072914>
- Beres, M. A., & MacDonald, J. E. C. (2015). Talking About Sexual Consent. *Australian Feminist Studies*, *30*(86), 418–432. <https://doi.org/10.1080/08164649.2016.1158692>
- Birnbaum, G. E., Reis, H. T., Mikulincer, M., Gillath, O., & Orpaz, A. (2006). When sex is more than just sex: Attachment orientations, sexual experience, and relationship

- quality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(5), 929–943.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.91.5.929>
- Boboková, Z., & Kindler, H. (2003). Správanie matiek v hre so svojimi dvojročnými deťmi a socioemocionálny vývin týchto detí. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 38(3), 195–215.
- Bogaert, A. F., & Sadava, S. (2002). Adult attachment and sexual behavior. *Personal Relationships*, 9(2), 191–204. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00012>
- Bowlby, J. (2023). *Vazba: Teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Portál.
- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. In *Attachment theory and close relationships* (s. 46–76). The Guilford Press.
- Brisch, K. H. (2011). *Poruchy vztahové vazby: Od teorie k terapii*. Portál.
- Brown, A., Barker, E., & Rahman, Q. (2019). A Systematic Scoping Review of the Prevalence, Etiological, Psychological, and Interpersonal Factors Associated with BDSM. *The Journal of Sex Research*, 57, 781–811.
<https://doi.org/10.1080/00224499.2019.1665619>
- Cígler, H., Cvrčková, A., Daňsová, P., Hašto, J., Charvát, M., Ježek, S., Kaščáková, N., Lacinová, L., & Seitl, M. (2019). Experiences in Close Relationships: České verze metod pro měření vazby vycházející z dotazníku ECR. *E-psychologie*, 13(4), 57–74.
<https://doi.org/10.29364/epsy.359>
- Coan, J. A. (2010). Adult attachment and the brain. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(2), 210–217. <https://doi.org/10.1177/0265407509360900>
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644–663. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.4.644>

- Connolly, P. H. (2006). Psychological Functioning of Bondage/Domination/Sado-Masochism (BDSM) Practitioners. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 18(1), 79–120. https://doi.org/10.1300/J056v18n01_05
- Cross, P. A., & Matheson, K. (2006). Understanding sadomasochism: An empirical examination of four perspectives. *Journal of Homosexuality*, 50(2–3), 133–166. https://doi.org/10.1300/J082v50n02_07
- Csikszentmihalyi, M. (2022). *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. Penguin Random House.
- Davis, D., Shaver, P. R., Widaman, K. F., Vernon, M. L., Follette, W. C., & Beitz, K. (2006). „I can't get no satisfaction": Insecure attachment, inhibited sexual communication, and sexual dissatisfaction. *Personal Relationships*, 13(4), 465–483. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2006.00130.x>
- De Neef, N., Coppens, V., Huys, W., & Morrens, M. (2019). Bondage-Discipline, Dominance-Submission and Sadomasochism (BDSM) From an Integrative Biopsychosocial Perspective: A Systematic Review. *Sexual Medicine*, 7(2), 129–144. <https://doi.org/10.1016/j.esxm.2019.02.002>
- Depue, R. A., & Morrone-Strupinsky, J. V. (2005). A neurobehavioral model of affiliative bonding: Implications for conceptualizing a human trait of affiliation. *The Behavioral and Brain Sciences*, 28(3), 313–395. <https://doi.org/10.1017/S0140525X05000063>
- Dietrich, A. (2003). Functional neuroanatomy of altered states of consciousness: The transient hypofrontality hypothesis. *Consciousness and Cognition*, 12(2), 231–256. [https://doi.org/10.1016/S1053-8100\(02\)00046-6](https://doi.org/10.1016/S1053-8100(02)00046-6)
- Drdová, L. (2020). *From Steel to Plush: Symbolic Boundaries, Authenticity and Inauthenticity in the BDSM Subculture* [Disertační práce]. Masarykova univerzita.

- Drozd, M., & Drozdová, K. (2015). Vztahová vazba a regulace emocí, implikace pro psychoterapii. *Psychoterapie*, 9(2), 77–87.
- Dunkley, C. R., & Brotto, L. A. (2020). The Role of Consent in the Context of BDSM. *Sexual Abuse*, 32(6), 657–678. <https://doi.org/10.1177/1079063219842847>
- Fanghanel, A. (2019). Asking for it: BDSM sexual practice and the trouble of consent. *Sexualities*, 23(3), 269–286. <https://doi.org/10.1177/1363460719828933>
- Fedoroff, J. P. (2008). Sadism, Sadomasochism, Sex, and Violence. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 53(10), 637–646. <https://doi.org/10.1177/070674370805301003>
- Feeney, J. A., Peterson, C., Gallois, C., & Terry, D. J. (2000). Attachment style as a predictor of sexual attitudes and behavior in late Adolescence. *Psychology & Health*, 14(6), 1105–1122. <https://doi.org/10.1080/08870440008407370>
- Ferjenčík, J. (2010). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Portál.
- Fonagy, P., Gergely, G., & Jurist, E. L. (Ed.). (2002). *Affect Regulation, Mentalization and the Development of the Self*. Routledge.
- Foucault, M. (1999). *Dějiny sexuality I. Vůle k věděni*. Herrmann & synové.
- Fraley, R. C., Heffernan, M. E., Vicary, A. M., & Brumbaugh, C. C. (2011). The experiences in close relationships—Relationship Structures Questionnaire: A method for assessing attachment orientations across relationships. *Psychological Assessment*, 23(3), 615–625. <https://doi.org/10.1037/a0022898>
- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 350–365. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.2.350>
- Friedman, R. (2022). *Kink/BDSM Practice and Kink/BDSM Community Connectedness as Moderators of the Relationship Between Stigma Based Stressors, Childhood Abuse,*

and Mental Health Among Plurisexual Adults [Disertační práce]. Palo Alto University.

Fulkerson, A. (2010). *Bound by consent: Concepts of consent within the leather and bondage, domination, sadomasochism (BDSM) communities* [Disertační práce]. Wichita State University.

Gemberling, T., Cramer, R., & Miller, R. (2015). BDSM as sexual orientation: A comparison to lesbian, gay, and bisexual sexuality. *Journal of Positive Sexuality, 1*(3), 56–62. <https://doi.org/10.51681/1.133>

Gentzler, A. L., & Kerns, K. A. (2004). Associations between insecure attachment and sexual experiences. *Personal Relationships, 11*(2), 249–265. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2004.00081.x>

George, C., Main, M., & Kaplan, N. (1985). *Adult Attachment Interview* [Database record]. APA PsycTests. <https://doi.org/10.1037/t02879-000>

Graham, B. C., Butler, S. E., McGraw, R., Cannes, S. M., & Smith, J. (2016). Member Perspectives on the Role of BDSM Communities. *The Journal of Sex Research, 53*(8), 895–909. <https://doi.org/10.1080/00224499.2015.1067758>

Guerrero, L. K., Farinelli, L., & McEwan, B. (2009). Attachment and Relational Satisfaction: The Mediating Effect of Emotional Communication. *Communication Monographs, 76*(4), 487–514. <https://doi.org/10.1080/03637750903300254>

Hansen-Brown, A. A., & Jefferson, S. E. (2023). Perceptions of and stigma toward BDSM practitioners. *Current Psychology, 42*(23), 19721–19729. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03112-z>

Harlow, H. F., & Zimmermann, R. R. (1959). Affectional Responses in the Infant Monkey. *Science, 130*(3373), 421–432. <https://doi.org/10.1126/science.130.3373.421>

- Harrison, M. A., & Murphy, B. E. (2022). Sexual fetishes: Sensations, perceptions, and correlates. *Psychology & Sexuality*, 13(3), 704–716.
<https://doi.org/10.1080/19419899.2021.1915368>
- Hartmannová, L. (2020). *Souvislost citové vazby a stylů řešení konfliktů v partnerských vztazích v mladém dospělosti* [Nepublikovaná diplomová práce]. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Hašto, J. (2005). *Vztahová vazba: Ku koreňom lásky a úzkosti*. Vydavateľstvo F.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Deeper Into Attachment Theory. *Psychological Inquiry*, 5(1), 68–79. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0501_15
- Hendl, J., & Remr, J. (2017). *Metody výzkumu a evaluace*. Portál.
- Hickman, S. E., & Muehlenhard, C. L. (1999). „By the Semi-Mystical Appearance of a Condom”: How Young Women and Men Communicate Sexual Consent in Heterosexual Situations. *The Journal of Sex Research*, 36(3), 258–272.
<https://www.jstor.org/stable/3813437>
- Holt, K. (2016). Blacklisted: Boundaries, Violations, and Retaliatory Behavior in the BDSM Community. *Deviant Behavior*, 37(8), 917–930.
<https://doi.org/10.1080/01639625.2016.1156982>
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. (2008). Structural Equation Modeling: Guidelines for Determining Model Fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53–59.
- Chráska, M. (2016). *Metody pedagogického výzkumu*. Grada.

- Impett, E. A., & Peplau, L. A. (2002). Why Some Women Consent to Unwanted Sex With a Dating Partner: Insights from Attachment Theory. *Psychology of Women Quarterly*, 26(4), 360–370. <https://doi.org/10.1111/1471-6402.t01-1-00075>
- Jozífková, E. (2011). Revize F65.5: Sadomasochistický sex jako alternativa a nikoliv jako porucha. *Sexuológia Sexology*, 11(1), 20–23.
- Jozífková, E. (2013). Consensual Sadomasochistic Sex (BDSM): The Roots, the Risks, and the Distinctions Between BDSM and Violence. *Current Psychiatry Reports*, 15(9), 392. <https://doi.org/10.1007/s11920-013-0392-1>
- Jozífková, E. (2016). BDSM: Rizika v číslech, další vývoj a zdroje informací. *Sexuológia. Sexology.*, 16, 24–31.
- Jozkowski, K. N., Peterson, Z. D., Sanders, S. A., Dennis, B., & Reece, M. (2014). Gender Differences in Heterosexual College Students' Conceptualizations and Indicators of Sexual Consent: Implications for Contemporary Sexual Assault Prevention Education. *The Journal of Sex Research*, 51(8), 904–916. <https://www.jstor.org/stable/43701789>
- Kaak, A. (2016). Conversational Phases in BDSM Pre-Scene Negotiations. *Journal of Positive Sexuality*, 2(3), 47–52. <https://doi.org/10.51681/1.232>
- Kleinplatz, P., & Diamond, L. (2013). Diversity in sexual practices. In *APA handbook on sexuality and psychology* (s. 245–267). American Psychological Association Press.
- Kolářský, A. (2008). *Jak porozumět sexuálními deviacím?* Galén.
- Kolmes, K., Stock, W., & Moser, C. (2006). Investigating Bias in Psychotherapy with BDSM Clients. *Journal of Homosexuality*, 50(2–3), 301–324. https://doi.org/10.1300/J082v50n02_15
- Kulísek, P. (2000). Problémy teorie raného citového přilnutí (attachment) = Problems of early attachment theory. *Československá Psychologie*, 44(5), 404–423.

- Lacinová, L. (2015). Teorie citové vazby v psychoterapii dospělých: Česká republika 2015. *Psychoterapie*, 9(2), 68–76.
- Lacinová, L., & Michalčáková, R. N. (2014). Citová vazba a naplňování základních psychických potřeb v partnerských vztazích v období dospělosti. *Psychologie pro praxi*, 49, 99–109.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Grada.
- Lečbych, M., & Pospíšilíková, K. (2012). Česká verze škály Experiences in Close Relationships (ECR): Pilotní studie posouzení vztahové vazby v dospělosti. *E-psychologie*, 6(3), 1–11.
- Macek, P., & Lacinová, L. (2013). *Vztahy v dospívání*. Barrister & Principal.
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in Infancy, Childhood, and Adulthood: A Move to the Level of Representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(1/2), 66–104. <https://doi.org/10.2307/3333827>
- Main, M., & Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. In *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (s. 121–160). The University of Chicago Press.
- McMillan, D. W., & Chavis, D. M. (1986). Sense of community: A definition and theory. *Journal of Community Psychology*, 14(1), 6–23. [https://doi.org/10.1002/1520-6629\(198601\)14:1<::AID-JCOP2290140103>3.0.CO;2-I](https://doi.org/10.1002/1520-6629(198601)14:1<::AID-JCOP2290140103>3.0.CO;2-I)
- Mikulincer, M. (1995). Attachment style and the mental representation of the self. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(6), 1203–1215. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.6.1203>
- Mikulincer, M., Gillath, O., & Shaver, P. R. (2002). Activation of the attachment system in adulthood: Threat-related primes increase the accessibility of mental representations

- of attachment figures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(4), 881–895. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.83.4.881>
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2016). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. Guilford Press.
- Moser, C. (1989). Sadomasochism. *Journal of Social Work & Human Sexuality*, 7(1), 43–56. https://doi.org/10.1300/J291v07n01_04
- Moser, C., & Kleinplatz, P. J. (2006). DSM-IV-TR and the Paraphilias. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 17(3–4), 91–109. https://doi.org/10.1300/J056v17n03_05
- Moser, C., & Kleinplatz, P. J. (2007). Themes of SM Expression. In *Safe, sane and consensual: Contemporary perspectives on sadomasochism* (s. 35–54). Palgrave Macmillan.
- Muzacz, A. K. (2021). Expressions of Queer Intimacy: BDSM and Kink as Means of Self-Actualization. *Journal of Humanistic Psychology*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/00221678211022638>
- Newmahr, S. (2008). Becoming a Sadomasochist: Integrating Self and Other in Ethnographic Analysis. *Journal of Contemporary Ethnography*, 37(5), 619–643. <https://doi.org/10.1177/0891241607310626>
- Newmahr, S. (2010). Rethinking Kink: Sadomasochism as Serious Leisure. *Qualitative Sociology*, 33(3), 313–331. <https://doi.org/10.1007/s11133-010-9158-9>
- Newmahr, S. (2011). *Playing on the Edge: Sadomasochism, Risk, and Intimacy*. Indiana University Press.
- Nielsen, M. (2010). Safe, Sane, and Consensual—Consent and the Ethics of BDSM. *International Journal of Applied Philosophy*, 24, 265–288. <https://doi.org/10.5840/ijap201024223>

- Nichols, M. (2014). Couples and Kinky Sexuality: The Need for a New Therapeutic Approach. In T. Nelson & H. Winawer (Ed.), *Critical Topics in Family Therapy: AFTA Monograph Series Highlights* (s. 139–149). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-03248-1_15
- Novotná, K. (2022). *Sexuální fluidita v nemonogamních vztazích* [Nepublikovaná bakalářská práce]. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Obegi, J. H., & Berant, E. (2009). *Attachment Theory and Research in Clinical Work With Adults*. Guilford Press.
- Ortmann, D. M., & Sprott, R. A. (2012). *Sexual Outsiders: Understanding BDSM Sexualities and Communities*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Ortmann, D. M., & Sprott, R. A. (2013). *Sexual outsiders: Understanding BDSM sexualities and communities*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Pavelka, M., & Richard, P. (2015). Terapeutická zástupná rodinná péče a teorie citové vazby: Jak zvětšovat jistotu vnitřního zázemí. Zkušenosti z Francie. *Psychoterapie*, 9(2).
- Péloquin, K., Brassard, A., Lafontaine, M., & Shaver, P. R. (2014). Sexuality Examined Through the Lens of Attachment Theory: Attachment, Caregiving, and Sexual Satisfaction. *The Journal of Sex Research*, 51(5), 561–576. <https://doi.org/10.1080/00224499.2012.757281>
- Pitagora, D. (2013). Consent vs. Coercion: BDSM Interactions Highlight a Fine but Immutable Line. *The New School Psychology Bulletin*, 10(1), 27–36.
- Pitagora, D. (2016). Intimate partner violence in sadomasochistic relationships. *Sexual and Relationship Therapy*, 31(1), 95–108. <https://doi.org/10.1080/14681994.2015.1102219>

- Pitagora, D. (2017). No pain, no gain?: Therapeutic and relational benefits of subspace in BDSM contexts. *Journal of Positive Sexuality*, 3(3), 44–54.
<https://doi.org/10.51681/1.332>
- Procházka, R. (2018). *Terapie zaměřená na maladaptivní schémata: Teorie a praxe*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Reiersøl, O., & Skeid, S. (2006). The ICD Diagnoses of Fetishism and Sadomasochism. *Journal of Homosexuality*, 50(2–3), 243–262.
https://doi.org/10.1300/J082v50n02_12
- Rejřířová, L. (2014). *Sexuální hry se zaměřením na konsensuální sadomasochismus (BDSM)* [Nepublikovaná bakalářská práce]. Univerzita Pardubice.
- Richters, J., De Visser, R. O., Rissel, C. E., Grulich, A. E., & Smith, A. M. A. (2008). Demographic and Psychosocial Features of Participants in Bondage and Discipline, “Sadomasochism” or Dominance and Submission (BDSM): Data from a National Survey. *The Journal of Sexual Medicine*, 5(7), 1660–1668.
<https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2008.00795.x>
- Ryan, R. (2018). Attachment, Emotion Regulation, and Gender Role Issues in BDSM Relationships: An Exploratory Analysis [Disertační práce]. In *ProQuest Dissertations and Theses*. Southern Illinois University at Edwardsville.
- Rytíř Drozenová, A. (2022). *Psychické aspekty shibari* [Nepublikovaná diplomová práce]. Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Řezníčková, Z. (2016). *Specifika reaktivity v zátěžové situaci u osob provozujících sadomasochistické aktivity* [Nepublikovaná bakalářská práce]. Univerzita Karlova.
- Řezníčková, Z. (2018). *Vybrané charakteristiky osob, provozujících sadomasochistické aktivity* [Nepublikovaná diplomová práce]. Univerzita Karlova.

- Sagarin, B. J., Cutler, B., Cutler, N., Lawler-Sagarin, K. A., & Matuszewich, L. (2009). Hormonal Changes and Couple Bonding in Consensual Sadomasochistic Activity. *Archives of Sexual Behavior*, *38*(2), 186–200. <https://doi.org/10.1007/s10508-008-9374-5>
- Sagarin, B. J., Lee, E. M., Erickson, J. M., Casey, K. G., & Pawirosetiko, J. S. (2019). Collective Sex Environments Without the Sex? Insights from the BDSM Community. *Archives of Sexual Behavior*, *48*(1), 63–67. <https://doi.org/10.1007/s10508-018-1252-1>
- Sagarin, B., Lee, E., & Klement, K. (2015). Sadomasochism without Sex? Exploring the Parallels between BDSM and Extreme Rituals. *Journal of Positive Sexuality*, *1*, 32–36. <https://doi.org/10.51681/1.132>
- Sandnabba, N. K., Santtila, P., Alison, L., & Nordling, N. (2002). Demographics, sexual behaviour, family background and abuse experiences of practitioners of sadomasochistic sex: A review of recent research. *Sexual and Relationship Therapy*, *17*(1), 39–55. <https://doi.org/10.1080/14681990220108018>
- Santtila, P., Sandnabba, N. K., & Nordling, N. (2001). Retrospective Perceptions of Family Interaction in Childhood as Correlates of Current Sexual Adaptation Among Sadomasochistic Males. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, *12*(4), 69–87. https://doi.org/10.1300/J056v12n04_04
- Seitl, M., Charvat, M., & Lečbych, M. (2016). Psychometrické charakteristiky České verze škály Experiences in Close Relationships (ECR) [Psychometric characteristics of the Czech version of Experiences in Close Relationship Scale (ECR)]. *Československá Psychologie: Časopis Pro Psychologickou Teorii a Praxi*, *60*(4), 351–371.
- Shahbaz, C., & Chirinos, P. (2016). *Becoming a Kink Aware Therapist*. Taylor & Francis.

- Shaver, P. R., & Fraley, R. C. (2000). Attachment Theory and Caregiving. *Psychological Inquiry*, 11(2), 109–114. <https://www.jstor.org/stable/1449026>
- Schaffer, H. R. (2004). *Introducing child psychology* (s. xx, 384). Blackwell Publishing.
- Skeid, S. (2018, září 4). *WHO takes bdsm and fetishism off the sick list*. <https://revisef65.org/2018/09/04/sweden/>
- Sprott, R. A., Herbitter, C., Grant, P., Moser, C., & Kleinplatz, P. J. (2023). Clinical Guidelines for Working with Clients Involved in Kink. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 49(8), 978–995. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2023.2232801>
- Stebbins, R. (2008). Right leisure: Serious, casual, or project-based? *NeuroRehabilitation*, 23(4), 335–341. <https://doi.org/10.3233/NRE-2008-23407>
- Strizzi, J. M., Øverup, C. S., Ciprić, A., Hald, G. M., & Træen, B. (2022). BDSM: Does it Hurt or Help Sexual Satisfaction, Relationship Satisfaction, and Relationship Closeness? *Journal of Sex Research*, 59(2), 248–257. <https://doi.org/10.1080/00224499.2021.1950116>
- Szielasko, A. L., Symons, D. K., & Lisa Price, E. (2013). Development of an attachment-informed measure of sexual behavior in late adolescence. *Journal of Adolescence*, 36(2), 361–370. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.12.008>
- Štefánková, Z. (2005). Citová väzba v detstve a adolescencii vo vzťahu k emocionálnej regulácii. *Československá psychologie*, 49(5), 432–445.
- Taylor, G. W., & Ussher, J. M. (2001). Making Sense of S&M: A Discourse Analytic Account. *Sexualities*, 4(3), 293–314. <https://doi.org/10.1177/136346001004003002>
- Ten Brink, S., Coppens, V., Huys, W., & Morrens, M. (2021). The Psychology of Kink: A Survey Study into the Relationships of Trauma and Attachment Style with BDSM Interests. *Sexuality Research and Social Policy*, 18(1), 1–12. <https://doi.org/10.1007/s13178-020-00438-w>

- Tracy, J. L., Shaver, P. R., Albino, A. W., & Cooper, M. L. (2003). Attachment styles and adolescent sexuality. In *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications* (s. 137–159). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. (2018). *Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (10. Revize)*. <https://mkn10.uzis.cz/>
- van der Horst, F. C. P., Leroy, H. A., & van der Veer, R. (2008). „When strangers meet“: John Bowlby and Harry Harlow on attachment behavior. *Integrative Psychological & Behavioral Science*, 42(4), 370–388. <https://doi.org/10.1007/s12124-008-9079-2>
- Vrajová, P. (2017). „Každému, co se mu líbí“—*Etnografie pražské BDSM subkultury* [Nepublikovaná bakalářská práce]. Univerzita Karlova.
- Vrtbovská, P. (2010). *O ztraceném dítěti & cestě do bezpečí: Attachment, poruchy attachmentu a léčení*. SCAN.
- Výborná, R. (2023). *Stereotypy a identifikace v kontextu BDSM* [Nepublikovaná bakalářská práce]. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Weiss, M. (2011). *Techniques of Pleasure: BDSM and the Circuits of Sexuality*. Duke University Press.
- Weiss, M. (2015). BDSM (bondage, discipline, domination, submission, sadomasochism). In *The International Encyclopedia of Human Sexuality* (s. 113–196). John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9781118896877.wbiehs043>
- Weiss, M. D. (2006). Working at Play: BDSM Sexuality in the San Francisco Bay Area. *Anthropologica*, 48(2), 229–245. <https://doi.org/10.2307/25605313>
- Weiss, P. (2017). *Poruchy sexuální preference*. Galén.
- Williams, D. J. (2009). Deviant Leisure: Rethinking “The Good, the Bad, and the Ugly”. *Leisure Sciences*, 31(2), 207–213. <https://doi.org/10.1080/01490400802686110>

- Williams, D., Thomas, J., Prior, E., & Christensen, M. C. (2014). From „SSC" and „RACK" to the „4Cs": Introducing a New Framework for Negotiating BDSM Participation. *Electronic Journal of Human Sexuality, 17*.
- Wiseman, J. (1996). *SM 101: A realistic introduction*. Greenery Press.
- Wismeijer, A., & Van Assen, M. (2013). Psychological Characteristics of BDSM Practitioners. *The journal of sexual medicine, 10*(8), 1943–1952. <https://doi.org/10.1111/jsm.12192>
- World Health Organization. (2019). *International statistical classification of diseases and related health problems (11. Vydání)*. <https://icd.who.int/>
- Yost, M. R. (2010). Development and Validation of the Attitudes about SadoMasochism Scale. *The Journal of Sex Research, 47*(1), 79–91. <https://doi.org/10.1080/00224490902999286>
- Zimmermann, P. (1999). Structure and functions of internal working models of attachment and their role for emotion regulation. *Attachment & Human Development, 1*(3), 291–306. <https://doi.org/10.1080/14616739900134161>

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Abstrakt v českém jazyce
2. Abstrakt v anglickém jazyce
3. Seznam tabulek a obrázků
4. Kompletní znění inventáře Vyjednávání a souhlas v BDSM
5. Propagační plakát

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Pouto a pouta: Souvislost vztahové vazby s bezpečnostními aspekty BDSM

Autor práce: Nela Haluzová

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Hartmannová

Počet stran a znaků: 69 stran, 129 839 znaků

Počet příloh: 5

Počet titulů použité literatury: 136

Abstrakt:

Tato práce se zabývá stále populárnějším tématem BDSM. Zaměřili jsme se na jeho bezpečnostní aspekty (souhlas, stopka, vyjednávání limitů), které jsou pro tento druh sexuálních i nesexuálních interakcí charakteristické. Zajímali nás vztah mezi bezpečnostními aspekty BDSM a vztahovou vazbou. Cílem této práce bylo prověřit tendence k využívání bezpečnostních aspektů dle dimenzí vztahové vazby měřené pomocí testu Experience in Close Relationships (ECR). Sekundárním cílem bylo ověřit, zda je využívání bezpečnostních aspektů spojeno s příslušností k BDSM komunitě. Do výzkumu se zapojilo 195 žen a 8 nebinárních osob ve věku od 18 do 52 let, které praktikují BDSM. Testové baterie byly distribuovány online, výzkumný vzorek byl získán metodou samovýběru a sněhové koule. Výsledky ukázaly souvislost mezi nižším využíváním stopky s vyhýbavostí i úzkostností. Dále bylo zjištěno, že zájem o péči a souhlas se pojí s nižší úzkostností. Nebyl prokázán vztah mezi vyjednáváním limitů a ani jednou z dimenzí ECR. Naopak inklinace k využívání vyjednávání o limitech a souhlasu byly spojeny s příslušností k BDSM komunitě.

Klíčová slova: Vztahová vazba, BDSM, bezpečnost, obezřetná praxe, souhlas

ABSTRACT

Title: Attachment and cuffs: The connection of Attachment with Safety Aspects of BDSM

Author: Nela Haluzová

Supervisor: Mgr. Lucie Hartmannová

Number of pages and characters: 69 pages, 129 839 characters

Number of appendices: 5

Number of references: 136

Abstract:

This thesis deals with the topic of BDSM, which has been gaining more popularity lately. We focused on the safety aspects of BDSM, such as consent, safe-word and boundary negotiations, which are characteristic for these types of sexual and non-sexual interactions. We were interested in the connection between the safety aspects of BDSM and emotional attachment. The aim of this thesis was to examine the tendencies to use safety aspects in connection with attachment styles. Those styles were measured using the Experience in Close Relationships (ECR) test. The second aim was to verify whether the use of safety aspects relates to identification with the BDSM community. The research was conducted on 195 women and 8 non-binary individuals, aged 18 to 52, all practicing BDSM. The test batteries were distributed online, the sample was collected using self-selection and snowball methods. The results have shown that a safe word use reduction is connected with avoidant and anxious attachment styles. The relationship between boundary negotiations and any of ECR dimensions was not found. Conversely, identification with the BDSM community was found to be connected with the tendency to negotiate limits and consent.

Key words: Attachment, BDSM, safety, risk-aware practice, consent

SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

Tab. 1: Škály a ukázkové položky inventáře Experience in Close Relationships

Tab. 2: Škály a ukázkové položky inventáře Vyjednávání a souhlas v BDSM

Tab. 3: Deskriptivní charakteristiky souboru na základě rodu a věku

Tab. 4: Zastoupení kategorií sexuálních orientací dle vztahového nastavení

Tab. 5: Četnosti kategorických proměnných, které jsou spojeny s praktikováním BDSM

Tab. 6: Popis změn provedených po pilotní studii

Tab. 7: Ověřování normálního rozdělení

Tab. 8: Deskriptivní statistiky dimenzí Experience in Close Relationships

Tab. 9: Deskriptivní statistiky faktorů dotazníku Vyjednávání a souhlas v BDSM

Tab. 10: Faktorové náboje položek inventáře Vyjednávání a souhlas v BDSM

Tab. 11: Výsledky H1 a H2 – dimenze ECR a souhlas

Tab. 12: Výsledky H3 a H4 – dimenze ECR a stopka

Tab. 13: Výsledky H5 a H6 – dimenze ECR a vyjednávání

Tab. 14: Výsledky H7 až H9 – faktory VS a příslušnost ke komunitě BDSM

Obr. 1: Schéma dvoudimenzionálního modelu vztahové vazby

Obr. 2: Příslušnost ke komunitě dle četností

Obr. 3: Rozdíl mediánů skóre souhlas dle kategorické proměnné příslušnost ke komunitě BDSM

Obr. 4: Rozdíl mediánů skóre stopka dle kategorické proměnné příslušnost ke komunitě BDSM

Obr. 5: Rozdíl mediánů skóre vyjednávání dle kategorické proměnné příslušnost ke komunitě BDSM

KOMPLETNÍ ZNĚNÍ INVENTÁŘE VYJEDNÁVÁNÍ A SOUHLAS V BDSM

3. Pokud mi můj partner*ka nesdělí své hranice, vždy se doptám.
- *5. Nevadí mi vstoupit do hry, pokud jsme s partnerem*kou neměli konverzaci o emocionálních spouštěčích (= podnětech, které mohou vyvolat silnou emocionální reakci až flashback).
- *6. Nikdy nevím, jak poznat kapacitu partnera*ky pokračovat ve hře.
7. Své hranice před hrou komunikuji verbálně a co nejvíce zřetelně.
8. Bojím se, že když použiji stopku, tak nastane konflikt s partnerem*kou.
9. Zažívám situace, kdy nepoužiji stopku, protože chci partnerovi*ce vyhovět.
10. Potřebuji se zeptat na partnerovi* činy zdravotní limity, jinak nezvládnou vstoupit do hry.
- *11. Ne vždy se ujišťuji, zda má partner*ka zájem se hry účastnit.
12. Zajímám se o to, co mohu udělat, abych po hře vytvořila bezpečné prostředí.
13. Občas nepoužívám stopku, protože mám strach, jak by to ovlivnilo daný vztah.
- *14. Nemám problém použít stopku, protože necítím potřebu překonávat své hranice.
15. Při každé změně v průběhu hry (např. změna techniky, předmětu, polohy, tempa) se několikrát ujistím, že je to pro partnera*ku v pořádku.
- *16. O problematiku souhlasu se nezajímám víc, než bych musela, a proto se v ní dál nevzdělávám.
17. Vůbec nevstupuji do hry, pokud jsme si předem nevyjasnili*y pravidla.
- *18. Nikdy se partnera*ky po hře neptám, zda potřebuje nějakou péči.
19. Pocit selhání pro mě hraje velkou roli v tom, jak často stopku používám.
- *20. Při nepohodlí, které je nežádoucí, raději použiji stopku, než abych pevně trvala na dokončení hry.
- *21. Po hře mě následná péče od partnera*ky vůbec nezajímá.
22. Cítím se, že bych nenaplnila partnerovo*čino očekávání uspokojivé hry, kdybych použila stopku.
26. Raději se několikrát přesvědčím, že všichni zúčastnění (včetně mě) projevují nadšený souhlas.
- *27. Když použiji stopku, tak se cítím pochopená a necítím potřebu nic vysvětlovat.

Pozn.: Položky označené * byly skórovány reverzně.

PROPAGAČNÍ PLAKÁT

výzkum **BDSM a
VZTAHOVÁ VAZBA**

Jsi žena či nebinární osoba starší 18 let?
Praktikuješ BDSM?
Máš zájem se podílet na výzkumu, který
zkoumá etické a bezpečnostní aspekty BDSM?

**Pokud je tvá odpověď ano na všechny otázky,
tak stačí vyplnit zcela anonymní dotazník,
který nezabere déle než 20 minut.**

Máš otázku?
Chceš poslat výsledky?
Piš na nela.haluzova01@upol.cz

 Filozofická
fakulta

*děkuji za tvou
upřímnost!*